ÉRTESÍTŐ

A

ROZSNYÓI ÁLLAMILAG SEGÉLYEZETT ÁG. HITV.
EV. KERÜLETI

FŐGYMNASIUMRÓL

AZ

AZ 1889-90. TANÉVBEN.

ROZSNYÓ.
KOVÁCS MIHÁLY KÖNYVNYOMDÁJA.
1890.

REV 98

ÉRTESÍTŐ

A

ROZSNYÓI ÁLLAMILAG SEGÉLYEZETT ÁG. HITV. EV. KERÜLETI

FŐGYMNASIUMRÓL

AZ

AZ 1889-90. TANÉVBEN.

ROZSNYÓ.
KOVÁCS MIHÁLY KÖNYVNYOMDÁJA.
1890.

REV 98

Tartalom.

1. A tropusok és figurák.
2. Iskola-tanács.
3. Tanári személyzet.
4. A főgymnasiumban előadott kötelezett tantárgyak.
5. Nem kötelezett tantárgyak.
6. Tanszerek.
7. Könyvtár.
8. Tápintézet és convictus.
9. Ösztöndijak és egyéb segélyezés.
10. Petőfi-kör.
11. Az év lefolyása.
12. A gymnasiumi ifjuság névsora.
13. A tanitás eredménye.
14. Az intézet statisztikája.
. Figyelmeztetés.

ORSZÁGOS PEDAGÓGIAI KÖNYVTÁR ÉS MÚZEUM

I.

A tropusok és figurák.

A stilisztikának alig vannak ingadozóbb és felületesebb fejezetei azoknál, a melyek a tropusok és figurákról szólanak. A beszéd ékességeit („lumina orationis", Cicero) tárgyaló elmélet a XIX. század végén nem áll sokkal magasabban mint a görög rhetorok és grammatikusok korában. A görög-latin terminologiával reánk szállott ama zavar és egyenetlenség is, melyet az ókori iróknál a nyelvi kifejezés ezen formáinak meghatározásában és osztályozásában tapasztalunk. A legujabb önálló szakmunkák és stilisztikai tankönyvek is akkora eltérést mutatnak a fölfogásban és a kutatás eredményeiben, hogy a paedagogusnak napról-napra erősebben kell óhajtania ezen elmélet alapos reformálását, valamely rendszernek általános elfogadását. Mert valamint lehet helyesen beszélni nyelvtani ismeretek nélkül, úgy lehet szépen, hatással irni stilisztikai tudás nélkül is; de ki tagadja azért a nyelvtan fontosságát és ki tagadhatja a stilisztika nagy hasznát? És a stilisztikában bizony nem utólsó helyet foglalnak el a tropusok és figurák, sőt ezek ismerete a nyelvi, irodalmi és aesthetikai képzésnek egyik legjelentékenyebb tényezője. Ennélfogva nem tartom sem felesleges sem érdektelen feladatnak: e kifejezésformák némely elterjedt meghatározásait és osztályozásait birálat alá venni, azután megállapitani igaz mivoltukat és a helyes osztályozás alapját és végre könnyen áttekinthető csoportositásban rövid jellemzést adni az egyes fajokról.

Már a görög rhetorok és grammatikusok (szónokok, az ékesszólás tanitói és nyelvészek, philologusok) tesznek különbséget tropusok és schemák (figurák) között. Azonban a „tropus" elnevezés csak később kapott fel, sőt a régieknél talán soha sem volt általánosan elterjedve. Aristoteles a „metaphora" szót használja a tropus értelmében és még Hermogenes (görög rhetor

a II. században K. u.) említi, hogy a grammatikusoknak metaphora, a mit a rhetorok tropusnak mondanak. A rómaiak átvették a tropus és a metaphora szót, de a translatio nevet is használták ugyanazon értelemben; a görög „schema"-t pedig „figura"-val fordították.

Arístoteles szerint a metaphora egy idegenszerű szó használása, mely át van vive 1. a nemről a fajra, vagy 2. a fajról a nemre, vagy 3. a fajról a fajra, vagy 4. analogia szerint. Cicero megkülönböztet a tropusoknál „translata verba atque immutata; a szűkebb értelemben vett metaphorát és a metonymiát értvén.

A schemákat vagy figurákat legtöbben két csoportra osztották:

a. schemata tes léxeos, tou lógou — figurae verborum vel dictionis vel elocutionis vel sermonis vel orationis („szóalakzatok");

b. schemata tes dianoias — figurae mentis vel sensus vel sententiarum („gondolatalakzatok").

Quintilianus szerint a figura a kifejezésnek művészien változtatott formája, a beszédnek a közönséges és legközelebb kínálkozó módtól eltérő alakítása, („figura sit arte aliqua novata forma dicendi", — „figura est conformatio quaedam orationis remota a communi et primum se offerente ratione").

A tropusok és figurák fogalmát különbözteti meg Cicero, midőn azt mondja, hogy a beszéd bizonyos ékessége 1. magokban az egyes szókban, 2. ezek összekötésében mutatkozik (est quidam ornatus orationis, qui ex singulis verbis est, alius, qui ex continuatis conjunctisque constat"); ugyanő translatio név alatt összefoglalja a tropusokat és figurákat. De már Quintilianus észre veszi, hogy milyen gyakran érintkeznek tropus és figura, hogy sokan a figurákat tropusoknak nézik, mások meg a tropusokat figuráknak nevezik (pleriquè has (figuras) tropos esse existimaverunt... nec desunt qui tropis figurarum nomen imponant, quorum est C. Artorius Proculus"). Ezért sokan tartózkodtak minden osztályozástól, hanem egyszerűen felsorolták az eseteket kisebb-nagyobb számmal, a terminusok különböző értelmezésével.

Az ujabb irók legtöbbje a hatás szerint osztályozta a figurákat, e szót tágabb a tropusokat is befogadó értelemben használva. Igy Blair Hugo 1. képzelemre, 2. szenvedélyekre ható figurákat különböztet meg; Eschenburgnál 1. az elmésség, 2. a képzelem, 3. a szenvedélyes felindulás figuráit találjuk, hol ugyan a külön-

böző lelki működések, mint a figurák forrásai képezik az osztályozás alapját, azonban összevágnak azokkal a lelkimüködésekkel, melyekre az illető figurák hatnak; Vischer szerint a művészi nyelvi kifejezések vagy a szemléltetés (tropusok), vagy a hangulatkeltés (figurák) eszközei. Némelyek észrevévén, hogy a tropusok érzéseinket sem hagyják érintetlenül, vegyes hatásu és az érzés képeiben állapodtak meg. Mások meghagyván a tropusokat a szemléltetés eszközeinek, a figurákban nem a hangulatkeltés, hanem a stilus elevenitésének eszközeit látták. Gerber 1. aesthetikai, 2. phonetikai és 3. értelmi figurákat különböztet meg, a mi nagyjában a régieknek felosztása: szóképekre, szó- és gondolatalakzatokra. És e régi felosztás a régi terminusokkal szintén tartja magát.

Látni való, hogy a tágabb értelemben vett figuráknak két főcsoportra való osztása szinte általánosnak mondható, az egyik főcsoportot képezik a tropusok (szóképek), a másikat a szükebb értelemben vett figurák (alakzatok); amazok, képzelmünkre ható művészi kifejezések, első sorban a szemléletes előadás eszközei — emezek érzésünkre vagy értelmünkre hatnak és első sorban elevenséget adnak a stilusnak. Látnivaló, hogy nem annyira a fogalmak különböznek, mint inkább az elnevezések, — legfeljebb fogalmi árnyalatokkal van dolgunk, a mint ugyanazon tárgynak más-más oldalról való bemutatásánál szoktak keletkezni. A zavar és ellenmondás nem is e két főcsoport elméleti fejtegetésénél mutatkozik, hanem a gyakorlati alkalmazásnál, mikor arról van szó, mi sorolható általában e művészi kifejezések közé, azután tropus-e vagy figura — ebben mutatkozott már az ókorban és mutatkozik ma is a legnagyobb eltérés.

Idéztük Quintilianusnak erre vonatkozó mondását, azt is megemlitettük, hogy sokan a régi grammatikusok közül mellőztek minden osztályozást; hozzátehetjük most, hogy a beszéd olyan formáit, tényezőit is fölvették a figurák közé, a melyeket mi a nyelvtanban vagy a logikában szoktunk tárgyalni.

Ujabb időben is akadtak, a kik a tropusok és figurák megkülönböztetését igazolatlannak tartották. És valóban csak e megkülönböztetés ingatag alapjából magyarázható meg az állandó zavar az egyes esetek osztályozásában.

A régiek és sok ujabb iró szerint a tropusnál az illető képzet és a kifejezés változik, („máshová fordul“,) mig a figuránál csak a kifejezés tér el a közönségestől és nyer egyéni, művészi alakot, a képzet maga változatlan marad. De vajjon megváltozhatik-e a kifejezes, nyerhet-e egyéni, művészi alakot a nélkül, hogy a kifejezés értelme is többé-kevésbbé módosulna? És mi czélja volna az olyan „művészi“ kifejezésnek, mely tökéletesen ugyanazt a képzetet költené fel lelkünkben mint a közönséges kifejezés? Ha pedig a figura is változtat a képzeten, miben különbözik akkor a tropustól? — Ugy látszik a tévedésnek alapja abban rejlik, hogy a figuráknál az abstract fogalmat, gondolatot és az ennek nyelvtani szabály szerint megfelelő formát szembe állitják a szabadabb, önkényesebb kifejezéssel, elhanyagolva ebben az értelem csekélyebb módosulását, — s mert az abstract alaptogalom, alapgondolat csakugyan megmaradt, azt mondják, a képzet, az értelem nem változott. Hátha a tropusoknál felcserélt szókhoz a legabstractabb fogalmat keresem, nem-e könnyen megtalálhatom ott is az értelem, a képzet azonosságát? Ezen az alapon legfeljebb fokozati különbségeket lehetne megállapitani az ugynevezett tropusok és figurák között, de nem lényeges különbséget, mely e két főosztály szétválasztását igazolhatná.

A hatás és lelki működéseink alapján tett osztályozásnál is legfeljebb fokozati és nem lényeges különbségről lehet szó, a mit részben már elismernek azok, a kik vegyeshatásu képeket vesznek fel, azt mondván, hogy a tropusok első sorban ugyan szemléletességet, világosságot adnak a beszédnek, a képzelemhez szólnak, de megragadják érzésünket is, — mi meg hozzátehetjük, hogy a figurák első sorban ugyan elevenséget adnak az előadásnak, megindítják érzésünket, de ezt is csak úgy tehetik, ha többé-kevésbbé képzelmünket is foglalkoztatják. Egy élénk, meglepő kérdés, vagy egy éles antithesis legalább is hat annyira a képzelemre és ad annyi szemléletességet a beszédnek, mint egy középszerű metaphora; viszont mindenki tudja, hogy a magas fokú indulat merész metaphorákban is szokott beszélni, fölkiáltások, kérdések, kihagyásos mondatok, ismétlések és egyéb figurák mellett vagy ezekkel kapcsolatban.

Más alapot kell keresnünk a beszéd ékességeinek osztályozására; oly alapot, melyen nem marad akkora tere az önkényes

egyéni felfogásnak, mely a tárgy lényegéből vétetvén, lehető biztossággal a legközelebb rokon fajokat állitja egy-egy csoportba.

Ezt az alapot némelyek már meg is találták a kifejezés külső formájában. Ugyanis a kifejezés lényegében külső forma és ezen alap biztositja legjobban a tárgyilagos fölfogást és ezen az alapon lehet leghatározottabban megállapitani a művészi kifejezések viszonyát a nyelvtanhoz és logikához, a melyek területével gyakran érintkeznek. De habár reá állottak erre a helyes alapra, nem vizsgálták róla a tárgyat sem elég kimeritően, sem elég következetesen, ugy hogy nem mutathatunk ez irányban sem teljesen kielégitő eredményekre. Teszem Gerber*) kimondja, hogy az osztályozás csak formális alapon történhetik s mégis mint már emlitettük: aesthetikai, phonetikai és értelmi figurákat különböztet meg, a mivel — e fajok meghatározása szerint — nem adja ugyan fel a formális alapot, azonban mint az elnevezésekből is látni, kombinálja a hahatással és ebből azután nem csekély zavar származik az alsóbb fajok megállapitásánál.

Mielőtt még a tisztán formális alapon való osztályozásához látnánk, lehető pontossággal meg kell határoznunk az osztályozandó fogalmat. Mit nevezhetünk általában figurának? — E végből vessünk nehány pillantást a nyelv eredetére és fejlődésére.

A nyelv eredetére vonatkozó elméletek közül annak adhatunk legtöbb hitelt, mely psychologiai és összehasonlitó nyelvészeti kutatásokra támaszkodva, az ösztönszerű hangutánzást, az onomatopoeiát tartja a nyelv kezdetének. Ez az onomatopoeia kétféle: közvetlen és közvetett. Az előbbi a természeti hangnak többé-kevésbbé hű másolása emberi hanggal, az utóbbi pedig valamely látási, izlési, szaglási, tapintási képzetnek hanggal utánzása, az érzetek analogiája alapján. Ugyanis a látás egyes érzetei ugy állanak egymáshoz, mint a hallás egyes érzetei ugyancsak egymáshoz. Ezért bizonyos benyomásoknak az egyik érzék utján megfelelnek bizonyos benyomások a másik érzék utján, összefüggés van közöttük, melynél fogva az egyik a másikat idézheti. (Rikító szinek sivító hangokra emlékeztetnek és viszont.) Igy lehet a hang a látás utján szerzett képzetnek utánzása, symbolikus képe. Ily természetű artikulált hangok, megfelelő arczkifejezés és ábrázoló taglejtés kiséretében

*) Gerber: Die Sprache als Kunst.

képezték a lelkiállapot első kifejezését, — kezdetben mint az erősebb érzéki benyomásokra öntudatlanul visszaható mozdulatok.

Azonban az artikulált hang, a mely kezdetben csak arczjáték és taglejtés segitségével lehetett az érzéki képzetnek kifejezője, mindinkább elválik e támaszaitól, hogy egymaga teljesitse a kifejezés feladatát.

Minden képzet egy összetett lelki állapot, melynek alkotó elemeit a fölbonthatatlan érzetek képezik. Azonban egy-egy pillanatban a képzetnek elemei nem egyenlő világossággal állanak a tudalomban, hanem hol ez, hol amaz lép előtérbe; majd kedvező körülmények között valamelyik (gyakran nem a leglényegesebb) állandó uralomra juthat. Ez az uralkodó elem, a képzet többi homályosabb elemeivel való szoros kapcsolatánál fogva, az egész képzetet helyettesitheti. Ha az az uralkodó elem véletlenül hangérzet, meg van adva a lehetőség a képzet kifejezésére, egyszerűen hangutánzás által, a mely, mint fentebb láttuk, közvetlen és közvetett lehet.

Már a közvetett hangutánzásban felismerjük azt az eljárást, mely a szókincs gyarapitásánál oly kiváló szerepet játszik: az átvitelt; a hangképzetnek megfelelő kifejezés a látás rokon érzetének lesz kifejezése.

Ha a képzetek sorában ugyanazon uralkodó elem mutatkozik, akkor a sort összetartozónak fogjuk fel és bármely tagja lehet az egész sornak helyettesitője gondolkozásunk menetében; a helyettesitő képzet neve az összetartozó képzetek közös neve lesz. — Ha a képzetek sora A_1 A_2 A_3..., a valamennyiben közös uralkodó elem: u, akkor a helyettesitő képzet lehet akár uA_1 uA_2 uA_3 sat., — de minthogy A_1 A_2... mint változékony elem határozatlanabb, homályosabb, a helyettesitő képzet uA képlettel fejezhető ki. Ehhez ismét uj elemek járulhatnak, a milyen például a kifejezésre szolgáló hang: h, mely esetben a helyettesitő képzet formája uhA, a mikor már a szó nem egyetlen érzéki képzetnek, hanem a képzetek sorának közös neve: köznév, fogalom neve, lévén a helyettesitő képzet: fogalom — Ime ismét egy átvitel: egy érzéki képzet neve a vele egy összetartozó sort, egy fajt alkotó képzetek közös neve lett, kifejezője az egész sornak és közvetve a sor egyes tagjainak. A jelentés változás e leggyakoribb módja, a szókincs gyarapodásának egyik legjelentékenyebb

tényezője, — de mig a szóalkotás egyéb tényezőit mellőzhettem, erre rá kellett térnem, mert benne látom a képes és figurális beszéd alapformáját. Az elvont gondolkozás fejlődése is szorosan összefügg a szók jelentésének átvihetőségével, annyira, hogy nélküle alig képzelhető elvont fogalmak keletkezése. Ugyanis a helyettesitő képzetnek uhA formájában még további változás történhetik, — a gyakori használat folytán a hangelem, h, erősbülhet, sőt uralomra juthat az u rovására, ugy hogy az illető képzet huA alakot vesz föl, hol már h az uralkodó elem; majd az u elemnek mindinkább elhomályosulásával hA keletkezik. Ujabb változás állhat be a szó irásképének, i-nek hozzájárulásával, ugy hogy hiA, majd az A-nak is elhomályosulásával hi képződhetik. E termékek — huA, hu, hA, hiA, hi — is teljesithetik a fogalom feladatát, gondolkozásunk különböző képzetsorokkal állitja vonatkozásba, és ez által ujabb, még elvontabb termékeket hoz létre; e termékek, melyeknél a szó hangja az uralkodó elem, már jó távol állanak az egyes érzéki képzetektől, de a mennyit érzékiségben veszitettek, ugyanannyit nyertek határozottságban, a melynél fogva ugy használhatók, mint az algebrai jegyek. A szó hangja a fogalom külső jelképe lett, melynél a természetes, szükségképeni összefüggést képzet és hang között már nem látjuk.

Igy lesz a nyelv alkalmassá elvont fogalmak kifejezésére, vagy talán helyesebben: igy segiti elő a nyelv az elvont gondolkozás fejlődését. — Ugyanezen eljárás szerint szolgál egy concret fogalom neve átvitt értelemben, a fogalmak bizonyos vonatkozásának (egy elvont fogalom) jelölésére; a vonatkoztatott fogalom és a vonatkozás fogalmának szoros összefüggéséből gyakran szóösszetétel származik, melynek a vonatkozást kifejező része, mint elvontabb, puszta jellé válik, és már ennélfogva is jobban ki van téve a kopásnak, megcsonkitásnak, és keletkeznek a képzők, ragok és egyéb formai szócskák. Igy épül föl a nyelvnek bonyodalmas szerkezete. Tudva levő dolog, hogy vannak e téren még egyéb fontos tényezők, de ez kétségkivül a legfontosabb és jelen vizsgálódásunkkal szorosan összefüggő.

Az emberi gondolkozás fejlődése az elvont gondolkozás felé irányul és mikor ennek bizonyos fokát elérte, a szó is többé nem kép, hanem puszta jel és a nyelv mindinkább a gondolatközlés önkényes eszközének mutatkozik. Természetes, hogy a nyelv azon

formái, melyek a czélnak legtökéletesebben megfelelni látszanak, megállapodnak, szorosan a gondolkozás illető formájához és tárgyához tartozónak vétetnek, általánossá válnak és a közönséges vagy tulajdonképeni kifejezést képezik. Ezzel szemben áll a nem tulajdonképeni, a képes és figurális kifejezés. Mert az elvont gondolkozás fejlődése folytán a képekben való gondolkozás — az emberiség gyermekkorában az egyetlen — csökkent ugyan, de ki nem veszett. És nem veszett ki az a képesség sem, mely a képes gondolkozásnak, az egyéni, érzéki képzetekhez lehetőleg hű, közvetlen kifejezést tud adni. E képesség most is leginkább a jelentés átvitelében nyilvánul: vagy a szókat használja a lexikálistól eltérő értelemben, vagy a mondatformákat alkalmazza a grammatikai szabálytól eltérő módon, más jelentést adva a formának, — vagy a közvetlen és közvetett hangutánzást alkalmazza, melyben már fentebb szintén átvitelt láttunk.

Az átvitel a maga ujságával, szokatlanságával kényszerit a képzetnek élénkebb, erősebb fölfogására, háttérbe szoritja a szót mint jelképet az által, hogy a képzetnek más elemét teszi uralkodóvá, a hA helyébe egyszerre uhA, vagy ennél is érzékibb képzet, a helyettesitő képzet lép, a mi által uj, előbb lappangó vonatkozások tárulnak föl előttünk; vagy átvitel utján legalább egy érzéki elem kapcsoltatván az elvont fogalomhoz, gondolathoz, közelebb jut ez az érzéki valósághoz.

De az átvitel nem mindig, sőt nem is a legtöbb esetben öntudatos; többnyire nem szánt szándékkal állitják az elvont fogalom helyébe a megfelelő érzéki képzetet, hanem a hol átvitelről szólunk, legtöbbször eredeti képzettel, a képzelem közvetlen tevékenységével van dolgunk, ez pedig lényegében képekben való gondolkozás, és korábbi az elvont gondolkozásnál, melylyel szemben nem tulajdonképeninek, átvitelnek, művészi öntudattal alkotottnak vétetik. Igaz, hogy ezekben a művészi kifejezésekben is átvitel lappang, de ez az átvitel nem az elvont fogalomról, hanem más ugyanily érzéki vagy még érzékibb képzetről történt.

Tehát egymással szemben állanak elvont és képes gondolkozás egyfelől, másfelől a nyelv megállapodott formáinak szorosan szabályos értelemben való alkalmazása — a mi az elvont gondolkozásnak felel meg — és a formák szabad módositása,

egyéni szükség szerint változó értelemben használása, — a mi a képes gondolkozásnak természetes kifejezése módja. A külső orma nem választható el a tartalomtól: e kifejezések külsőleg eltérések a szabályos nyelvtől, belsőleg pedig eltérések az abstrakt gondolkozástól, általános fölfogástól — ez az átvitel értelme; vajjon szándékosan történt-e az abstrakt gondolkozástól való eltérés, vagy önkéntelenül, közvetlen képes gondolkozásnál — az érdekes lehet a beszélő egyéniség megitélése szempontjából, de nem változtat e kifejezésnek sem formáján, sem hatásán.

A szabályos beszédhez való szoros viszonyuknál fogva, legtermészetesebben a nyelvtan főrészei szerint osztályozhatjuk a figurális kifejezéseket, megkülönböztetvén: 1. hang-, 2. szó- és 3. mondat-figurákat.

Az első osztályba tartoznak azon kifejezés-formák, melyeknél a nyelv hanganyaga talál művészi alkalmazást. Ezek két csoportra válnak szét: 1. a hangutánzás (hangfestés), 2. a hangzatosság figuráira.

A hangutánzás egy vagy több szóval történhetik és közvetlen vagy közvetett lehet. Ide sorolhatjuk az indulatszókat is. A közvetlen hangutánzásnál vagy uj szó alkotásával, vagy a meglevőknek hatásos alkalmazásával van dolgunk; e hatás rendesen több ilyen hangutánzó szó megfelelő összeállításából támad. Mert az egyes szó, ha eredetileg mint hangutánzó hatott is, és bár eredeti alakját sem veszitette el, a gyakori használat folytán mégis jellé vált és csak meglepő alkalmázásban nyerheti vissza elevenségét. Pl.

Rá zene zendül, ropog a dob mélyen
Rá zene zendül, kehely összecsendül.

E példában nyilván ugyanazon hangzók ismétlődése kelti életre az egyes szókban rejtőző onomatopoeiát, melynek erejét a hangutánzó szók ellentétessége is emeli.

A közvetett, jelképes hangutánzás a nyelvbeli hangzóknak bizonyos sajátos jellemén alapul; igy pl. u hangzó a rettenetest, kisértetiest, o, a, a nagyszerűt, fenségest, i, e a kellemest, kedvest szokták jelképezni; r az erőt sat. pl. „Az meg nem rendült, romlatlan férfi erőben — Állván hőseivel...“ és gondoljunk csak az indulatszókra: jujj! oh! ah! hejh! sat.

A hangzatosság vagy jó hangzás figuráinál a nyelv zenei oldala talál művészi alkalmazást. Egyébiránt ezekben is közvetett onomatopoeia rejlik: a gondolatnak vagy cselekvésnek jelképes utánzása, — a ritmus által keltett hangérzetek és bizonyos képzetek analogiája alapján (harmonia). — Ide tartoznak a ritmus, a rím és fajai: az asszonáncz és alliteráczio, melyekkel a verstan foglalkozik tüzetesebben. — A hangzatosság figurái leginkább költői művekben fordulnak elé, de a prózai előadás arányos tagoltsága szintén kellemesen hat fülünkre, aesthetikai érzékünkre, — és a beszédet világossá, áttekinthetővé teszi. Hanem ez a „numerus" csak akkor mondható figurának, ha határozott formát nyer; ha például két mondattagban egyenlő a szók, szótagok mennyisége, ugyanazok a beszédrészek ugyanazon vagy forditott sorrendben fordulnak elő, — e formákkal azonban rendszerint a gondolat párhuzamossága vagy ellentétessége áll kapcsolatban. A régi görögöknél ilyen figurák igen nagy szerepet játszottak (isókolon, parísosis, paromoisosis. Pl. Nem azért élünk, hogy együnk, hanem azért együnk, hogy éljünk.

Áttérünk a figurák II. osztályára, a szófigurákra. Azok a kifejezések tartoznak ide, melyekben a szó nem tulajdonképeni, lexikális, hanem átvitt értelemben áll, ugy hogy más képzetet jelöl, mint a melyet rendesen, szabály szerint szokott jelölni. Vagy a hogy mások meghatározzák: a tulajdonképeni fogalom, képzet helyébe más vele összefüggő rokon fogalom, képzet lép a maga nevével. — A tulajdonképeni fogalmat természetesen csak az összefüggésből, a beszéd egészéből lehet abstrahálni. Tehát a szófigurák lényegökben szintén átvitelek, de sokkal szembetünőbben azok, mint a többiek, innen van, hogy csak ezek neve tropus (fordulat, Aristitelesnél metaphora = átvitel). Ezek adnak legtöbb szemléletességet, érzékiséget a beszédnek, a miért első sorban költői figurák. Nagy hatásuk oka abban áll, hogy egyetlen szóval, mintegy varázsütéssel meglepő vonatkozásba hozzák a tulajdonképi képzetet más képzettel, sőt a képzetek egész sorával. Hogy e vonatkozások nem csak képzelmünket foglalkoztatják, hanem az érzéki képzetek, emlékek utján szivünket is megindítják, az nem szorul bővebb kifejtésre.

A szófigurák (tropusok) annyifélék lehetnek, a hányféle összefüggés létezhetik a képzetek között. Ez az összefüggés a képzettársu-

lás törvényei szerint külső vagy belső. A külső ismét térbeli vagy időbeli: az egész és részei, a térben függetlenül egymás mellett létezők; egyidejűség, egymásután. A belső összefüggés háromféle: alárendeltség (a. nem a faj helyett, b. faj a nem helyett), mellérendeltség (a. hasonlóság, b. ellentét, contrast), függés (a. ok és okozat, b. czél és eszköz). — Azt hisszük, hogy a szófigurák bármely esete ezen kategoriák egyike alá sorolható. És a hol a kifejezés világos megértésére törekszünk, elég megállapitani az összefüggés módját; egyáltalán nem szükséges minden fajnak külön nevet adni. Nem is tette senki, azonban bizonyos egymáshoz közelebb állóknak látszó fajokat elláttak egy-egy közös névvel, — és egy faj, mely igen gyakran fordul elö és a leghatásosabb valamennyi között, külön nevet nyert. Igy keletkeztek a metonymia, synekdoche és metaphora fajai.

A metaphoránál a képzetek összefüggése csak a hasonlóságon alapul; a synekdochenál — melyet sokan csak a metonymia egy fajának vesznek — az összefüggés az egész és rész és az alárendeltség viszonyán alapul; az összefüggés egyéb módjai a metonymia körébe tartoznak, kivéve az ellentétet (contrastot), melyet nem szoktak a tropus-alkotó fogalmi összefüggések közé sorolni.

A metaphoráról már Aristoteles (nála az analogia szerinti átvitel) jegyezte meg, hogy voltaképen *aránylat* képezi az alapját; két fogalom viszonya egyenlő más két fogalomnak egymáshoz való viszonyával és ennélfogva a megfelelő szók fölcserélhetők. Pl. „Kis hajó az én reményem", csekély: remény küzdelmes élet = kis hajó: háborgó tenger; ebből: reményem = kis hajó; életem = háborgó tenger. De épen a viszonyok egyenlősége folytán a tárgyak hasonlók. Ezért a metaphorát összevont hasonlatnak is szokás nevezni. Sokkal hatásosabb a metonymiánál és synekdochenél; nem két fogalom viszonyára, hanem két hasonló viszonyra mutat rá, egyszerre két képet állit elénk, s az egyiket a másikban tükrözteti a varázsszó rövidségével és erejével. Kétségkivül ez a legköltöibb mindazon kifejezések között, melyekről szólunk, teljesen a képzelem szülöttje. Fajait megint különböző képen határozzák meg, a szerint, hogy milyen fogalomról milyenre történik az átvitel: érzékiről érzékire, érzékiről szellemire, szellemiről érzékire és szellemiről szellemire; vagy élőről élettelenre, élettelenről élőre, élettelenről élettelenre és élőről élőre. Könnyü észrevenni, mennyire czélszerütlen e felosztás, egyfelöl nincs va-

lami sok haszna, másfelől nehéz alkalmazni, mert a különbség érzéki és szellemi, élő és élettelen között nem mindig szembetünő. Megelégedhetünk azzal, hogy a metaphorák közül kiemeljük a személyesitőt, mint legkiválóbbat (personificatio). Pl. „A Duna... ringatja a napot csendesen.“

A metonymiánál a következő átviteleket szokták kiemelni: a hely a benne levő helyett; a kor a benne élők helyett; az anyag a belőle készült tárgy helyett; ok az okozat helyett; czél az eszköz helyett; jelkép a fogalom helyett; birtokos a birtok helyett; a szerző a szerzemény helyett sat. mindezek azonban csak a fentebb elősorolt képzettársulások (fogalmi összefüggések) módosulásai, speciális alakjai.

Ilyennek vehető: a hyperbola (superlatio, trajectio, tulzás vagy nagyitás) is, mely megfelelő pontos megjelölés helyett, az illető fogalomkörből a legmagasabbat veszi s igy a mértéken tul megy; — többnyire metaphorával van kombinálva. Pl. „Engem az istennek valamennyi csapása lesujtott;“ „Ne nézz ősidre, e napokra.“

A hyperbolának ellentéte a litotes (tapeinosis, meiosis, apophasis, deminutio, kicsinyités), pl. „Mit képes tenni az arasznyi lét.“

Ugyancsak a szófigurákhoz vonhatjuk, a mennyiben egyes szókban nyilatkozik az ironiának egy faját: az euphemismust; kerüli a megbotránkoztatót, rosszat, félelmest, gyülöletest és jó nevelésből, kiméletből vagy félelemből az ellenkező jót nevezi meg. E figurák az ellentéten (contraston) alapulnak. Pl. a görögök Eumenidáknak (kegyesek) is nevezték az Ernyeseket (furiákat); a svédek a medvét nagyapónak nevezik; ilyen, ha emberi dolognak nevezzük a nagy szerencsétlenséget, a halált, vagy nagyon óvatosnak a gyávát sat.

Nagyon közel áll ehhez a homonymia (amphibolia, ambiguitas, kétértelmüség), hol a szónak tulajdonképeni és átvitt értelme van, az igazi értelmet megadja az összefüggés, de a másik értelem vételének puszta lehetősége új érdekes vonatkozást tüntet fel és komikus vagy humoros szint adhat a kifejezésnek, különösen párbeszédben. Pl. Cicero beszéli, hogy Philippus kérdezi Catulust: „quid latraret“ (minek ugat, minek kiabál), — ez szószerint veszi és azt feleli: „furem se videre“ (hogy tolvajt lát.)

Mondatfiguráknak nevezzük azokat, melyeknél a mondatszerkezetben és a mondatformák értelmében mutakozik eltérés a szorosan vett szabályos beszédtől.

Ez az eltérés nyilatkozhatik először a mondatszerkesztés oekonomiájában. A mondat kelleténél több vagy kelleténél kevesebb eszközzel van megalkotva, — de ezen feleslegben vagy hiányban müvészi hatás rejlik, valamely mondatrész (fogalom) nyomatékos kiemelése, vagy a gondolatnak jelképes ábrázolása, gyakran meg bizonyos ritmus előidézése végett.

Nyomatékos kiemelésre és ritmikus tagolásra szolgálhat egy szónak vagy összetett kifejezésnek ismétlése kétszer vagy többször, egymásután vagy különböző helyeken. 1. epizeuxis (conduplicatio), ugyanazon szónak vagy mondatnak ismétlése közvetlenül egymásután: „A csillag, a csillag az égen jár;" „Hej a ki azt nekem kiváltaná, kiváltaná." — 2. anaphora, ismétlés egymásután következő mondatok elején: „Elmaradtunk már mi rózsám egymástól; Elmaradtunk mint a gerle párjától". 3. epiphora, ellentéte az anaphorának. 4. epanalepsis vagy anadiplosis, ugyanaz a szó vagy kifejezés áll a mondatnak az elején és a végén: „Visszanéz a magyar, sohajtva néz vissza," „Árva vagyok árva." — 5. Ploke (epanados, regressio), a szónak többszöri ismétlése, nagyobb szabadsággal, különféle helyeken: „Kis menyecske, szép menyecske! Hejh, miért vagy te már menyecske? Ha te még nem volnál menyecske: — Nem volnék én kétségbeesve." 6. symploke = anaphora + epiphora: „Non ego nego securi quemquam feriri oportere — non ego metum ex re militari tolli dico oportere;" 7. paronomasia (annominatio), mely ismét kétféle, a) polyptoton, ugyanazon szónak ismétlése más-más raggal; pl. „Kéz kézben, szív szíven;" b) paregmenon, ugyanazon szó ismetlődik más-más származékszóban; pl. harczot harczolni.

A szónoki pleonasmus ugyanazt az értelmet ismétli változó kifejezésben egy mondat kereten belül, arra kényszerit, hogy tovább időzzünk egy-egy képzetnél. Fajai: a tautologia, mely ugyanazt mondja más szókkal, pl. megmondom nyiltan és őszintén, leplezés és tartózkodás nélkül, és a perissologia, mely külön kimondja, a mi, ha nincs is teljesen benne más szóban, mégis könnyen hozzágondolható: „szomujságot érez torkában;" amplificatiónak vagy exaggeratiónak nevezték a synonym szók halmozását, a mi azonban

csak akkor nem hiba, ha fokozó sorrendben következnek, ha minden következő erősebben fejezi ki ugyanazon alapfogalmat, ugyanazon érzés magasabb fokátjelöli meg. Pl. „Megy, fut, rohan a száműzött“,— ez esetben climax (fokozás) a neve. Ez utóbbi figura különösen hatásos, ha hyperbolával kapcsolatos. Pl. midőn Petőfi azt mondja, hogy a sok gazembert tán azért nem kötik fel egytől egyig, mert annyi fája nincs a világnak — és azután, hogy ha a gazember mind esőcseppé változnék, negyven nap, negyven éjjel esnék, támadna egy uj vizözön.

Az ugynevezett anticlimax-ot csak komikus hatás igazolhatja. —

Egy kiváló faja a szónoki plenasmusnak az epitheton ornaus (diszitő vagy ékesitő jelző), mely külön megnevezi azt a tulajdonságot, mely a főnév értelmében amugy is benne van, de az által arról az oldalról élesen megvilágitja a tárgyat, az illető vonást kiemeli; a szinekben gazdag beszéd kedvelt formája. „Vond fel a kék ég alatt a fák zöld sátrait“; Mindenható isten!

A már kifejezett értelemnek minden másforma kifejtését, kibővitését határozóval vagy mellékmondattal epexegesisnek nevezik; nem oly rövid s ezért nem is oly hatásos, mint az epitheton ornaus. Pl. A zsarnok, ki milliókat tart nehéz rabságban.

A szabályos mondatszerkezet oekonomiájától tér el a polysyndeton (a kötőszók halmozása); lassitja az előadást, s igy jelképes kifejezése lehet valamely esemény lassubb folyásának, a nyugalomnak, valamint a szakadatlan folyamatosságnak. Pl. „A folyamba tekintettünk, — És alattunk és felettünk, — És bennünk is — A menny volt. . . .“

Ellentéte az asyndeton (kötőszók kihagyása), mely az előadás menetét gyorsitja, s igy az esemény sebes haladásának, a nyugtalanságnak, szakadozottságnak lehet jelképes kifjeezése: „Hivta, nem jött, elragadta.“

A szónoki pleonasmusnak ellentéte formában és hatásban a szónoki ellipsis (szókihagyás). Pl. „Este van, este van, kiki nyugalomba.

Kihagyás van az allusióban (czélzás) is: „Átlépte a Rubicont,“ — és a paraleipsisben (praeteritio, mellőzés), mely valamire rámutat ugyan, de ki nem fejti, s igy annál jobban ráirányozza figyelmét.

Az elipsisnek más faja a félbeszakitás (aposiopesis, reticentia, interruptio): mondat félbeszakitása az indulat hevében; mert a hiányzót könnyü kiegésziteni és a beszéd siet, vagy mert kellemetlen kimondani, — de annál elevenebben kell hozzáképzelnünk; hallgatag beszédesség.

Ide sorolhatjuk még az anakoluthiát (összefüggés hiánya), midőn hosszabb körmondatokban a befejezés nyelvtanilag nem felel meg a kezdetnek. Nyugtalan természet, csapangó képzelem jellemző kifejezése.

A mondatfigurák második főcsoportját képezik az eltérések a szórendben (inversio) és a szók vonatkozását kifejező formák használatában.

Az inversio (szokatlan szórend) is az indulatnak, szenvedélyes fölhevülésnek egyik formája, és erővel ráirányozza a figyelmet arra a szóra, melyet szokatlan helyre állitott, pl. „Össze az agg ember rogya két térdére“ (Arany).

A vonatkozást kifejező formák fölcserélése szintén az átvitelnek egy neme; természetesen csak rokon formák cserélhetők fel. Igy az időformák: a jelen, a jövő és mult helyett, mi az előadást elevenné tevő, a közönséges beszédben is nagyon gyakori figura.

Más módja az eleven elöadásnak az, midőn a második személyt használjuk a harmadik helyett, ez az apostrophe, különösen hatásos, ha személyesitéssel kapcsolatos, pl. „Szeretlek én téged pipám!“

Fölcserélhetők a mondatfajok egymással, igy állitó mondat a fölszólító helyett: Elhozod a botomat. Kérdő mondat és pedig állitó kérdés a tagadó mondat helyett tagadó kérdés az állitás vagy óhajtás helyett: „Miért nem ölelhetlek össze-vissza?“

Ha az egyszerü állitás helyett kérdés és felelet áll, a figura neve dialogismos vagy subjectio: „Mi foly ott a mezőn? — Patakviznek gyöngye. — Hát szeretőm arczán? — A búbánat könnye.“

A fölkiáltás, mint az érzés közvetlenebb kifejezése magában is hatásos, természetes figura, müvészibb formája a tettetett (szónoki) fölkiáltás nyomatékos állitás helyett: „Ah siralmas idó! Oh elfajult világ!... Boldog mostan a vak, s jaj annak, a ki lát!“ (Petőfi.)

A mondatrészek is cserélhetnek szerepet, igy a jelzőből lehet mellé rendelt főnév (hendiadyoin), pl. éj és borzalom = borzalmas éj; vagy határozóból jelző, pl. vaskezü sors intézi dolgainkat = a sors vaskézzel intézi dolgainkat.

Még az összetett figurákról kell megemlékeznünk; ezeket is a mondatfigurák közé soroljuk, mert itt nem egyes szók használtatnak átvitt értelemben, hanem az egész mondat, vagy több mondat. Igy összetett metaphorát láthatunk az allegoriában, hol a fogalmak összefüggő sora helyett áll más fogalmak összefüggő sora analogia, a hasonlóság alapján. Összetett synekdochenak vehetjük a példát (paradeigma, exemplum), midőn az általános igazság helyett (nem mellette) áll az egyes eset, és ellenkezőjét a sententiát (gnome), midőn az egyes eset helyett áll az általános igazság.

Összetett metonymiának foghatjuk fel a körülirást (periphrasis, circumscriptio), mely több részt, tulajdonságot nevez meg az egész tárgy neve helyett: „Repülnék, mint az érczfonál villáma, mely hirt hoz, viszen (telegráf)".

A müvészi pleonasmus összetett fajainak nézhetjük az összehasonlitást, a hasonlatot (eikon, simile) és a parallelismust. Az összehasonlitás egy hasonló tárgyra való mutatással bőviti és szemléletesebbé teszi a különben elvont kifejezést: „Legyetek okosak, mint a kigyók, és szelidek, mint a galambok". A hasonlat két teljes, külön-külön befejezett érzéki képet, a képzetek egész sorát állitja egymás mellé, a hasonlóság alapján és azon czélból, hogy egyiket a másik által még érzékibbé, elevenebbé tegye:

„Láttad-e, angyalom, a Dunát
S a szigetet közepén?
Ide szivembe képedet
Akként foglalom én." (Petőfi.)

A parallelismus ugyanazt az alapgondolatot más-más kifejezésben, képben ismétli: „Ki mondja meg neked, hogy már reggel van? — Ah! ki fog téged megint fölkelteni?"

A parallelismusnak ellentéte az antithesis (ellentét); ellentétes gondolatot állit egymással szembe, de csak ugyanazon alapgondolat élesebb megvilágitására és szabályos formában (antime-

tabole), pl. „Ez a világ a milyen nagy. — Te galambom oly kicsiny vagy".

Az antithesisnek fajai: az oxymoron (éles ostobaság), mely látszólag összeférhetetlen fogalmakat köt össze, de az egyik szónak más, átvitt értelme föloldja a látszólagos ellenmondást, és igy annál élesebben fejezi ki a gondolatot: szegény gazdagok; „Te a nemzet hálátalanság — Égbe kiáltó némasága"; a paradoxon, mely váratlan, meglepő fogalmat, gondolatot kapcsol az előzőkhez: „Bünöd csak egy volt, az erény".

Csak az ellentétes, gyakran ellenkező gondolat van kifejezve a tulajdonképeni helyett az iróniában (gúny), mely ennélfogva az allegoriával állitható némi párhuzamba: „Mit? Nyilvános épület nincs? Hát az akasztófa mi? — Ezt pedig majd minden falu határában láthatni."

Az iróniának csak módosulása a paródia (a szó önálló műfajt is jelent), valamely iró mondásának gúnyos értelemben idézése, pl.: „Boldogok az együgyüek" stb., és a mimesis más szavainak közvetlen ismétlése, szó szerint vagy legalább lényegben, de más, gúnyos értelemben.

A javitás, visszavonás (correctio, retractio, epidiorthosis, epanorthosis) valamely mondást helyre igazit; csak akkor figura, ha fokozás rejlik benne, ezért csak a climaxnak módosulása, pl.: „Ha valódi fényében ragyogni fog: — Akkor menjünk pihenni társaim... Akkor se még! — nem! még azon kivül — Uj kötelesség fáradalma vár ránk". (Petőfi.)

E figurák ugy az egyszerüek, mint az összetettek kombinálva is fordulnak elő; a hangfigurák szó- és mondatfigurákkal, a szófigurák mondatfigurákkal, több hang-, szó- és mondatfigura egymással. Néha ebből is támad nézeteltérés az egyes eset meghatározásában, melyet azonban az elemzés könnyen megszüntethet.

Más nehézség az egyes esetek meghatározásánál abból származik, hogy e figurák már a nyelv szerkezetében is benne rejlenek, csakhogy átalakultak tulajdonképeni, szabályos beszéddé, mert elveszett az átvitel tudata („gyökérbeli képes beszéd", Müller Miksa); mégis sok olyan van, a hol némelyik érzi az átvitelt, más nem, vagy a hol mindenki, de többé-kevésbbé világosan látja, a hol habozhatunk, vajjon figurával, vagy rendes nyelvi formával van-e dolgunk, mert a müvészi öntudattal alkotott figurák a gyakori

használat folytán szintén elveszthetik eredeti jellemüket, hatásukat és puszta jelekké válhatnak. Ilyenkor egyszerüen konstatálni kell az illető kifejezés átmeneti, ingadozó jellegét. Mert, ismétlem, nem az a fődolog, hogy egy-egy esetnek nevet adjunk, hanem hogy számot tudjunk magunknak adni a hatásáról, hogy tisztán lássuk a viszonyt, melyben áll egyfelől a szabályos nyelvtani kifejezéshez, másfelől az elvont gondolkozáshoz. És ha meggondoljuk, hogy a képes gondolkozásnak ezen természetes formái, a lelki fölindulásnak ezen közvetlenebb kifejezései mennyire világithatják meg fogalmainkat, mennyire indithatják meg érzéseinket; hogy egyaránt lehetnek az eszmék tisztázásának, valamint a szándékos félrevezetésnek hathatós eszközei; hogy az irói egyéniség legsajátosabb tényezői és nem puszta czifraságai a stilusnak és hogy a legnagyszerübb müvészi compositiók is azon néhány alapformából fejlődtek, melyeket a „tropusok és figurák“ változatos formáiban tölismertünk: nem mondhatjuk kicsinyes, érdektelen foglalkozásnak e tárgy beható tanulmányozását, nem óhajthatjuk eléggé, hogy a legkiválóbb elmék müködése gyakrabban terjedjen e térre, és hogy a sikeres kutatás eredményei mentől szélesebb körök közös szellemi tulajdonát képezzék!

Schuber Mátyás.

II.

Iskolatanács.

Az 1890. évi junius 24-ikén tartott pártfogósági közgyülésen — az egyházkerületi rendezet 297. §-a értelmében — az iskola-tanács következően alakult:

1. Tisztviselők.

Felügyelő: Schlosser Albert.
Igazgató: Hajcsi Sándor.
Orvos: Dr. Maurer Arthur.
Ügyvéd: Kővári Ödön.
Pénztárnok: Scheffer Gusztáv.

2. Helybeli lelkész: Terray Gyula

3. Választott r. tagok.

Alexy Albert.
Gál János.
Hirth Lajos.
Markó József Imre.
Dr. Markó Sándor.
Nehrer Mátyás.
Dr. Pósch Dezső.
Pósch J. Gyula.
Rosty József.
Szerecsen Lajos.
Sziklay Géza.
Szontagh József.
Tirsér István és
a tanári kar.

4. Póttagok.

Hevessy József.
Nehrer Gyula.
Radvány Ferencz.
Varga József.

III.

Tanári kar.

F. sz.	A tanár neve	Előadott tantárgyak	Heti tanórák száma	Jegyzet
1.	**Hajcsi Sándor,** r. tanár	Természettan VII. VIII. Mennyiségtan VII. VIII.	13	Igazgató
2.	**Kramarcsik Károly,** r. tanár	Latin VII. VIII. Történelem VI. VIII.	17	A VIII. osztály főnöke
3.	**Ráffay János,** r. tanár	Latin IV—VI.	18	A VI. osztály főnöke
4.	**Scheffer Gusztáv,** r. tanár	Görög V—VIII.	19	A VII. osztály főnöke, a tápintézet gondnoka
5.	**Justh János,** r. tanár	Vallástan V—VIII. Német III. VI. Történelem IV. V. Politikai földrajz VII.	19	Az V. osztály főnöke
6.	**Krausz K. Lajos,** r. tanár	Magyar II. III. Latin II. Számtan I. Physikai földrajz III.	20	A II. osztály főnöke, az iskolatanács jegyzője
7.	**Polónyi Károly,** r. tanár	Magyar IV. VI. VII. Természetrajz IV—VI.	18	A IV. osztály főnöke a természetrajzi és természettani szertár őre
8.	**Oravecz Mihály,** r. tanár	Latin III. Mennyiségtan II. IV—VI.	20	A III. osztály főnöke s a tanári könyvtár őre
9.	**Szántó József,** r. tanár	Magyar I. VIII. Latin I. Bölcsészet VIII.	19	Az I. osztály főnöke, a Petőfi-kör és gyorsirókör vezetője
10.	**Schuber Mátyás,** r. tanár.	Magyar V. Német IV. V. VII. VIII. Számtan III. Történelem III.	21	A tanári tanácskozások jegyzője s az ifjusági könyvtár őre
11.	**Löw Gyula,** h. tanár.	Rajzoló geometria I—IV. Földrajz I. II. Szépirás I. II.	20	Rajztanár, tanitotta a szabadkézi rajzt heti 2 órában
12.	**Maszny Pál**	Vallástan I—IV. Müének I—VIII.	8	Evang. hitoktató, a dalkör vezetője
13.	**Váry László**	Torna I—VIII.	8	Községi iskolai tanitó Okleveles tornatanitó

Széman Endre r. k. gymn. hittanár a r. kath.-, **Demeter Lajos** izr. tanitó a móz. vall. tanulóknak adott hittani oktatást.

IV.

A főgymnasiumban előadott kötelezett tantárgyak.

Az első osztályban.

Osztályfőnök: **Szántó József.**

1. Vallástan, h. 2 óra. Az új-szövetség. Az új-szövetségi könyvek s ezek felosztása. Első szakasz: Az új-szövetség történeti könyvei. A) Az evangeliomokból vett történetek. Jézus tanitásai és csodás tettei. B) Az apostolok cselekedeteiből vett történetek. Második szakasz: Az új-szövetség tanitó könyvei. Harmadik szakasz: Jövendölési könyv. I. Függelék: A biblia fordításairól. II. Függelék: Palesztina földrajza. Tk. Varga János-Farkas József. Tanár: Maszny Pál.

2. Magyar nyelv, h. 6 óra. Helyes és értelmes olvasás; az olvasmányok tartalmának elmondása. A népmese, magyar történeti monda, görög monda és néprajz körébe tartozó olvasmányok alapján tárgyaltattak: az egyszerü mondat és részei, összetett mondat, hangtan, szótan és szóképzés. Szavalás. Kéthetenkint 1 irásbeli iskolai dolgozat. Tk. Szinnyei József, Iskolai magyar nyelvtan I. és Lehr-Riedl olvasókönyv I. r. Tanár: Szántó József.

3. Latin nyelv, h. 7 óra. Olvasni tanulás. A gyakorló-könyvben levő olvasmányok alapján tárgyaltattak: a főnevek és melléknevek ragozása; a melléknevek fokozása; számnevek; névmások; a sum ige ragozása; a négy igeragozás cselekvő alakja. Hetenkint egy irásbeli iskolai dolgozat. Tk. Schultz-Dávid kisebb latin nyelvtana és Dávid latin olvasó könyve. Tanár: Szántó József.

4. Földrajz, h. 4 óra. A magyar szent korona országai. Európa egyes országainak leirása. Tk. Földrajz a gymnasiumok használatára a legujabb miniszteri utasitások nyomán irta: dr. Hunfalvy J. egyetemi tanár I-ső kötet Európa földrajza az első osztály számára. Tanár: Löw Gyula.

5. Mennyiségtan, h. 3 óra. A tizes számrendszer. A négy számtani alapmüvelet egész számokkal és tizedes törtekkel. Számok oszthatósága és számok legkisebb közös többszöröse. Közönséges törtek képzése, átalakitása és azokkal való számolás. A méterrendszer és hazai pénzek megismertetése, időszámitás. Havonkint két iskolai dolgozat. Tk. Mauritz Rezső. Tanár: Krausz Lajos.

6. Rajzoló geometria, h. 3 óra. Minden harmadik órában diszitményi rajz. Planimetria. Pontok, vonalok és szögek fekvései és mérési viszonyai. A három-, négy és sokszögök nemei és tulajdonságai. A kör. Az idomok hasonlósága, egybevágósága, symmetriája és területmeghatározása. Az elipsis és csigavonal szerkesztése. Tk. Mendlik-Schmidt. Tanár: Löw Gyula.

Szépirás, h. óra. Magyar és német szépirási gyakorlatok, Greiner-féle minták után. Tanár: Löw Gyula.

8. Torna, h. 2 óra. Szabadgyakorlatok: Alap-szög- és erőltetett állások, taggyakorlatok, járó gyakorlatok, futás, társas játékok. Rendgyakorlatokból: A sor felállitása, igazodás, fedezés, fordulatok, menet előre, hátra, oldalt; rendekbe fejlődés stb. Szergyakorlatokból: Gyakorlatok a mászópózna és kötelen, rézsutos és vizszintes létrán, korláton és nyujtón. Fa-botokkal és súlyzókkal való gyakorlatok. Tanár: Váry László.

Hetenkint órák száma: 28.

A második osztályban.

Osztályfőnök: **Krausz Lajos.**

1. Vallástan, h. 2 óra. Az új-szövetség. Az új-szövetségi könyvek felosztása. Első szakasz: Az új-szövetség történeti könyvei. A) Az evangeliomokból vett történetek. Jézus tanitása és csodás tettei. B) Az apostolok cselekedeteiből vett történetek. Második szakasz: Az új szövetség tanitó könyvei. Harmadik szakasz: Jövendölési könyv. I. függelék: A biblia fordiditásairól. II. függelék: Palesztina földrajza. Tk. Varga János-Farkas József. Tanár: Maszny Pál.

2. Magyar nyelv, h. 5 óra. Megfelelő olvasmányok alapján a ragos és névutós határozók tárgyalása; összetett, összevont és röviditett mondatok többszörösen összetett mondatok és körmondatok ismertetése; adott mondatok képletei és képletek alapján mondatok szerkesztése. Költői és prózai olvasmányok tárgyi és nyelvtani magyarázatokkal különös tekintettel a rokonértelmű szókra. Költemények emlékelése és szavalása. Tk. Sr. Szinnyei József: Iskolai magyar nyelvtan mondattani alapon a II. o. számára. Lehr Albert és Riedl Frigyes: Magyar olvasókönyv II. kötet, a középiskolák II. o. számára, Kéthetenkint irásbeli dolgozat. Tanár: Krausz Lajos.

3. Latin nyelv, h. 2 óra. 25 magyar és 25 latin gyakorlaton a név és igeragozás s általában az alaktan teljes befejezése. Perfectum és supinum képzés, rendhagyó, hiányos és személytelen igék; határozók, elüljárók, kötőszók; szóképzéstan. Etymologiai szócsoportok. Hetenkint 1 irásbeli dolgozat. Tk. Schaltz-Dávid, Kisebb latin nyelvtan és Dávid G., Latin olvasó és gyakorlókönyv. Tanár: Krausz Lajos.

4. Földrajz, h. 4 óra. Ázsia, Afrika, Amerika, Ausztrália földrajza.

Tk. Földrajz a gymnasiumok használatára, irta dr. Hunfalvy János egyetemi tanár. II. kötet, a második osztály számára. Tanár: Löw Gyula.

5. Mennyiségtan, h. 4 óra. Számolási előnyök és rövidítések. Az arányosság fogalma. Egyszerű és összetett hármasszabály egyszerű következtetések alapján. Arányos osztás. A száztól, százra és százból való számítás különböző alkalmazásával. Az egyszerű kamatszámítás. Arány, aránylat; az aránylatok alkalmazása az egyszerű hármasszabályra. Nevezetesebb mértékek és pénznemek. Kéthetenkint egy iskolai dolgozat. Tk. Mauritz Rezső közönséges számtana. Tanár: Oravecz Mihály.

6. Rajzoló geometria, h. 3 óra. Minden harmadik órában diszitményi rajz. Stereometria. Az egyenesek és sikok fekvése; lapszög; testszöglet és alkotó részei. A koczka, gúla, henger, kúp, gemb és a szabályos testek ismertetése, hálók szerkesztése és testminták készitése. A testek egybevágósága, hasonlósaga és symmetriája. A testek felületének és köbtartalmának kiszámitása. A testek perspectivai képeinek rajzolása és árnyékolása. Tk. Mendlik-Schmidt. Tanár: Löw Gyula.

7. Szépirás, heti 1 óra. Magyar és német szépirási gyakorlatok Greiner szépirási mintai után. Rondirás. Tanár: Löw Gyula.

8. Torna, h. 2 óra. Ugy mint az I-ső osztályban. Tanár: Váry László.

Hetenkinti órák száma: 28.

A harmadik osztályban.

Osztályfőnök: **Oravecz Mihály.**

1. Vallástan, h. 2 óra. Bevezetés: A vallásról. Több és egy istent imádók. A bibliáról: az ó- és új-szövetség történeti, oktató és prófétai könyveiről; apokryphus könyvek. Hittan. Erkölcstan. Isten-, magunk-, mások-, oktalan állatok is élettelen dolgok iránti kötelességekről. A reformatióról és a ker. egyházak választanairól. Tk. Sztehlo András. Tanár: Maszny Pál.

2. Magyar nyelv, h. 3 óra. A nyelvtan rendszeres áttekintése: hangtan, szótan és mondattan. A magyar helyesirás főbb szabályai. Az temes versformák rövid ismertetése. Prózai olvasmányok: Világos vára (Mikszáth). A magyar nép rokonai (Szinnyei.) A peregrinus (Jókai). Az első magyar komikus (Gyulai). Nagy Lajos és a nápolyi hadjárat (Szalay). Hunyadi János (Szemere.) Mátyás király jeles tettei (Galeotti-Barna) Költői olvasmányok emlékelve. Kéthetenkint egy iskolai dolgozat. Tk. Ifj. Szinnyei J. Rendszeres magyar nyelvtan. Lehr-Riedl, Magyar olvasókönyv III. k. Tanár: Krausz Lajos.

3. Német nyelv, h. 4 óra. Alaktan: főnevek, melléknevek, névmások, számnevek, előljárok, igék, igehatározók. Forditások magyarból németre és németből magyarra, összekötve irásbeli gyakorlatokkal. Tk. Felsmann Tanár: Justh János.

4. Latin nyelv, h. 6 óra. a) Mondattan h. 2 órában: Az egyszerű

mondat rendszeres tárgyalása; a mondat részeinek egyezése; az esetek használata; az infinitivusi és participialis mondatszerkezet gyakorlati ismertetése. Ezek kellő begyakorlása az olvasókönyv megfelelő olvasmányain történt. b) Olvasmány h. 3 órában: a római köztársaság történetéből 33 fejezet s 10 phaedrusi mese. c) Hetekint egy órában irásbeli iskolai dolgozat a syntaktikai szabályok s a tanult szók begyakorlására. Tankönyvek: Schultz-Dávid, Kisebb latin nyelvtan, Dávid, Latin Olvasó- és Gyakorlókönyv és Dávid Latin Olvasókönyv Livius, Ovidius és Phaedrus műveiből. Tanár: Oravecz Mihály.

5. Történelem, földrajz, h. 4 óra. a) Magyarország története. A honfoglalás; a vezérek kora; az Árpádházi királyok uralkodása; Magyarország az Anjouk, Hunyadiak és Jagellók alatt; a Habsburgok uralkodásának története a jelenkorig. Az egyes korszakok miveltségtörténeti vázlata. b) Az osztrák-magyar monarchia politikai földrajza. Magyarország természeti viszonyai, közigazgatási beosztása, népessége, törvényhozása, közigazgatása, miveltségi viszonyai tüzetesen; Ausztria rövid áttekintésben. Tk. Mihályi: Magyarország történelme. Cherven: Az osztrák-magyar monarchia földirata. Tanár: Schuber Mátyás.

6. Természettani földrajz, h. 2 óra. A természettan főbb törvényei. A nehézségerő és ennek hatása a cseppfolyós és légnemü testekre. A hő, világosság, mágnesség, elektromosság. A föld mint világtest. A földgömb szárazа, vize és légköre. A föld belseje. Tk Schmidt Ágoston: Fizikai földrajz. Tanár: Krausz Lajos.

7. Mennyiségtan, h. 3 óra. Arányok és aránylatok. Egyszerü és összetett hármas szabály. Láncszabály. Arányos osztás. Elegyítés számolások. Összetett kamatszámitás. Tk. Mauritz: Közönséges számtan. Tanár: Schuber Mátyás.

8. Rajzoló geometria, h. 2 óra. Szerkesztő planimetria. Az egyenes vonalu idomok szerkesztése, egybevágósága, hasonlósága és symmetriája. Sokszögek szerkesztése. A kör, a körben levő szögek, két kör kölcsönös helyzete. Idomok másolása. Kisebbitett mérték. A földmérés elemei, u. m. egyenesek kitüzése, szög fölvétele a méröasztal segitségével, kisebb földterületek felmérése és a helyszinrajzolás elemei. Tk. Mendlik-Schmidt. Tanár: Löw Gyula.

9. Torna, h. 2 óra. Szabad gyakorlatok: állások, támaszfekvés, taggyakorlatok; karlendités, ütés, vágás; törzs-, fej- és lábgyakorlatok; a járás különböző nemei, hintázó és bibiczjárás, kitartó futás. — Rendgyakorlatok: az I. II. osztály tananyaga; továbbá a rendek s kettős rendekbe való fejlődés, rendekre és sorokra szakadás, sorbontás, elé-, megé- és mellésorakozás, kör-, szög- és csigavonulás, ellenvonulás 4-es és 8-as sorokban. — Szergyakorlatok: ugró mérczén, mászópóznán és kötelen, korlátón, nyujtón és lengő kötelen, körhintán. Fabotokkal és sulyzókkal való gyakorlatok. Társasjátékok stb. Tanár: Váry László.

Hetenkinti órák száma: 28.

A negyedik osztályban.

Osztályfőnök: **Polónyi Károly.**

1. Vallástan, h. 2 óra. Bevezetés. A vallásról. Több és egy Istent imádók. A bibliáról; az ó- és uj-szövetség történeti, oktató és próféta könyveiről; apokryphus könyvek. Hittan. Erkölcstan: Isten, magunk, mások oktalan állatok és élettelen dolgok iránti kötelességekről. A reformatióról és a ker. egyházak választanairól. Tk. Sztehlo András. Tanár: Maszny Pál.

2. Magyar nyelv, h. 4 óra. Költői olvasmányok: Arany Toldija és kisebb költemények. Prózai olvasmányok: Kassai István (Kemény J.), Vörösmarty életéből (Gyulai), Attila temetése (Jókai), Szent István uralkodásának vége (Szalay), A két gazdag ember gyermeke (Népmese), Gvadányi «Peleskei nótárius»-a miért volt olyan népszerű? (Arany), Ifj. Wesselényi M. képe (Kemény Zs.), Két jelenet id. Wesselényi M. életéből (Kemény Zs.), A vaskapu (Jókai), Római műemlékek Rómában (Csengery). Ezek alapján a prózai és költői nyelv tulajdonságai, vegyes hatású szóképek és az érzés képei. Az irály tiszta magyarsága, világossága, szabatossága, ereje, csinossága. Verstan: Ó-klasszikai, modern-nyugati és magyar nemzeti versformák. Minden két hétben egy irásbeli dolgozat. Tk. Góbi Imre: Magyar Irálytan; Arany Toldija magy. Lehr Albert. Tanár: Polónyi Károly.

3. Német nyelv, h. 3 óra. Olvasmányok: Die Wichtelmänner, Vom Prinzen Waldmeister, Dornröschen, Die Freunde in der Not, Lass dich nicht zu Unrecht verführen, Der Graf und der Nagelschmied, Der Erzbischof und der Savoyardenknabe, Die Taube, Das Samenkorn, die Flanzen und das Licht, Fabeln und Parabeln (11, emlékelve), Das Erkennen. Ezen olvasmányokkal kapcsolatban a szótan ismétlése és kiegészitése, folytatólag a mondattan tárgyalása: igeidők és igemódok s a segédigék használata, szóvonzat, szórend, összetett mondatok szerkesztése. Két hetenként iskolai dolgozat, illetőleg szóval való fordítás magyarból németre. Tk. Felsmann: Deutsches Lesebuch I. Tanár: Schuber Mátyás

4. Latin nyelv, h. 6 óra. A) A mondattanból az idők, módok, az oratio obliqua, a participiumok, gerundium, supinum használatáról, a szórendről, a hangmértan és verstan. B) A gyakorlókönyvből a mondattani szabályoknak megfelelő gyakorlatok magyarból latinra fordítva. — C) Az olvasókönyvből Rómának a galloktól történt elfoglalása és Camillus; az első samnit háboru a latinok ellen viselt háboru: Papirius Cursor; a harmadik samnit háboru magyarázva, fordítva. Phaedrusból 9 mese emlékelve; Ovidiusból: Remus halála, Romulus Quirinius, Tarquinius elfoglalja Gabii városát, a Fabiusok nemzetsége, Daedatus és Icarus, az emberi nemnek négy korszaka magyarázva, fordítva s részben emlékelve. Hetenkint 1 iskolai irásbeli dolgozat. Tk. Schultz Ferd. kisebb latin nyelvtana s latin olvasó- s gyakorló könyve

ford. Dávid István, valamint Latin olvasókönyv a gymnasiumok III-dik és IV-dik osztálya számára, szerkesztette Dávid István. Tanár: Ráffay János.

5. Történelem, h. 3 óra. A föld legrégibb népeinek rövid története; a görögök és rómaiak története Augusztusig. Tk. Mangold Lajos. Tanár: Justh János.

6. Természetrajz, h, 3 óra. Ásványtan. Bevezetésül chemiai előismeretek. A levegő és alkotórészei; a viz és alkotórészei; kén, phosphor, szén, protein anyagok, szénhidrátok, savak, aljak, sók; fémek, vegyület és keverék; a chemiai képletek fogalma; a szerves chemia feladata; az elemek chemiai értéke; a vegyület jegye és a százalékos összetétel közötti összefüggés. Az ásványok tulajdonságai. Az ásványok rendszeres leirása. Kőzettan. Földtan. Ásványgyüjtés. Kirándulások. Az intézet, a város és környékének geologiai ismertetése. Tk. dr. Róth Samu: Ásvány-, kőzet- és földtan a gymn. IV. o. számára. Tanár: Polónyi Károly.

7. Mennyiségtan, h. 3 óra. Bevezetés az algebrába. Az alsó miveletek algebrai egész mennyiségekkel. A két- és többtaguak, valamint a tizes számok négyzete és köbe. Geometrial haladvány. Miveletek törtekkel. Elsőfoku egyenletek egy ismeretlennel. Aránylatok. Kéthetenkint egy iskolai dolgozat. Tk. Mauritz Rezső: Általános számtan. Tanár: Oravecz Mihály.

8. Rajzoló geometria, h. 2 óra. Szerkesztő planimetria. A kúpszeletek, valamint a kerülék, parabola és hyperbola, ezeknek az egyeneshez való viszonya. Cysoid evolvens és evoluta, cyklois és csiga vonalak szerkesztése. Pont, vonal, síkidomok és testek projectiói egy és két síkon. Épületterv-rajzok magyarázása. Tk. Mendlik-Schmidt. Tanár: Löw Gyula.

9. Torna, h. 2 óra. Miként a III. osztályban.

Hetenkinti órák száma: 28.

Az ötödik osztályban.

Osztályfőnök: **Justh János.**

1. Vallástan, h. 2 óra. Az ó-testamentomi könyvek ismertetése. — Kk. Bibliai bevezetés, kiadja a sárospataki irodalmi kör. Tanár: Justh János.

2. Magyar nyelv, h. 3 óra. Költői olvasmányok: I. Népballadák: Szilágyi és Hajmási, Fogarasi István, Molnár Anna, Kádár Kata, Pálbeli szép Antal. II. Műballadák: Szép Lenke (Kölcsey), Az álmatlan király (Kisfaludy K.), Szilágyi és Hajmási (Vörösmarty), Buvár Kund (Vörösmarty), Szondi (Czuczor), Kont (Garay), A király esküje (Petőfi), András herczeg solyma (Tompa); Arany János balladái közül: Szondi két apródja, V. László, Ágnes asszony, A walesi bardok, Tetemre hivás, Török Bálint, Az egri leány, Bor vitéz, Zách Klára; — Éji látogatás (Gyulai P.), Hunyadi László (Zalár J.), A szegény vándorló legényről (Tolnai L.). — Ezek alapján a balladai tár-

gyak, szerkezet és előadás megbeszélése. — Prózai olvasmányok: A hadak utja (Jókai), A török városainkban (Salamon F.), Széchenyi István képe (Kemény Zs.), A tenger és folyóvizek befolyása az emberiség sorsára, (Reclus), A hegyek szépsége (Reclus), A stylről (Greguss Á.), Visszatekintés (Arany). — A szerkesztéstanból: az irásmüvek tárgya, anyaga, szerkesztése és fajai; az előadás módjai: leirás, elbeszélés, elmélkedés; levél, chria. Minden hónapban egy irásbeli házi dolgozat. Tk. Greguss-Beöthy: Magyar balladák. Góbi: Szerkesztéstan. Tanár: Schuber Mátyás.

3. Német nyelv, h. 3 óra. Prózai olvasmányok: Der späte Pfening (Stifter), Der Seiler von Fürfeld (Auerbach), Kannitverstan (Hebel), Die erste Seeschlacht der Römer (Polybios), Attila (Jordanis), Tobias Witt (Engel). — Költői olvasmányok: Psaumis und Puras (Kopisch), Der Szekler Landtag (Chamisso); Herder Cid-románczai közül 1—6., 10—14., 21., 22., 48. forditása, részben emlékelése; a többi románcz magánolvasmányul szolgált. Hetenként 1 órában a nyelvtan ismétlése és forditás magyarból németre. Minden hónapban egy irásbeli házi dolgozat. Tk. Heinrich: Deutsches Lehr- und Lesebuch I.; Herder Cid-románczai, kiadta és magyaráz ta Heinrich G. Tanár Schuber Mátyás.

4. Latin nyelv, h. 6 óra. Az alak-, mondat- és hangmértan ismétlése és a régiségek s mythologia ismertetése mellett a) Livii Liber XXI-mus tárgyi, tartalmi magyarázatokkal, Livius életrajza és stylusa ismertetésével egészen befejezve. b) Az Anthologiából 21 darab, rövid irodalomtörténelmi bevezetéssel, a szerzők életrajzával s az előfordult metrumok ismertetésével magyarázva, forditva, részben emlékelve. c) Magyarból latinra 48 szám élőszóval és irásban forditva. Kéthetenkint 1 irásbeli isbolai dolgozat. Tk. Schultz-Dávid kisebb latin nyelvtana. Forditási gyakorlatok magyarbó latinrá. Kolmár-Svábytól. Titi Livii ab urbe condita Liber XXI et XXII-dus Anthologia latina Dávid-Pozdertól. Tanár: Ráffay János.

5. Görög nyelv, h. 5 óra. Schenkl-Vajdafy Géza görög olvasókönyvéből az 1—74-ig terjedő darabok olvasása és forditása mellett a tanulók begyakorolták a névragozást, a melléknevek fokozását, a névmásokat és az *o* végzetü igék ragozását. Iskolai forditási gyakorlatok. Tk. Curtius görög nyelvtana, forditotta dr. Ábel Jenő. Tanár: Scheffer Gusztáv.

6. Történelem, h. 3 óra. Középkor, különös tekintettel a müveltség történetére. Kk. Mangold Lajos. Tanár: Justh János.

7. Természetrajz, h. 2 óra. Növénytan. Az őszi flóra néhány alakján a növények külső tagoltsága. A növények alak-, boncz- és élettana Rendszertan. Hazánkban és különösen Rozsnyó környékén előforduló nevezetesebb növények ismertetése és leirása élő példányokon. Növénygyüjtés. Kirándulások. Tk. Róth Samu: Növénytan. Tanár: Polónyi Károly.

8. Mennyiségtan, h. 4 óra. Kéttaguak magasabb hatványai (Pascal féle háromszög). Számtani haladvány általános tagja s összege. Négyzet- és köbgyök. Tiszta és vegyes másodfok uegyenlet. Miveletek hatvány- és gyök-

mennyiségekkel. Határozott elsőfoku egyenletek több ismeretlennel — Planimetria. Tk. Mauritz Rezső: Általános számtan és Ábel Károly: Mértan. Tanár: Oravecz Mihály.

9. Torna, h. 2 óra. Szabad gyakorlatok: különféle állások, taggyakorlatok ellenoldalu mozdulatokkal, birkozó gyakorlatok, társasjátékak stb. Rendgyakorlatok: a szakasz képzése és felállitása, arcz- és szárnyváltoztatás, menetelési gyakorlatok, huzódások, rendek és kettősrendekbe és rendekből fejlődések stb. Szergyakorlatok: ugrómérczén magas és hosszu ugrás, hintaugrás, kötélugrás helyben és futva, rúdugrás; nyujtón, korlátón, rézsutos és vizszintes létrán nagyobb testi erőt és ügyességet szükséglő gyakorlatok, kör- és gyürühinta, súlyhuzás és emelés, botokkal és súlyzókkal való gyakorlatok falábak stb. Tanár: Váry László.

Hetenkinti órák száma: 30.

A hatodik osztályban.

Osztályfőnök: **Ráffay János.**

1. Vallástan, h, 2 óra. Az ó-testamentomi könyvek ismertetése. Kk. Bibliai bevezetés, kiadja a sárospataki irodalmi kör. Tanár: Justh János.

2. Magyar nyelv, h. 3 óra. Költői olvasmány: Shakspere: «Coriolanus» cz. tragédiája. Prózai olvasmányok: Molière: «A fösvény» czimü 5 felvonásos vigjátéka. Továbbá a történelmi olvasmányok közül: Boroszló védelme 1474., gróf Teleki J.-től. A nemesség győzelmei az urakon, Szalay L.-tól. A Hunyadiak harczai a török ellen, Salamon F.-től. Mily hatások alatt jött létre Vörösmarty «Zalán futása czimü epopoea? Gyulai Páltól. A szónoki beszédek közül: Kossuth Lajos beszéde a haderő megajánlása végett 1848. jul. 11-én. Antonius beszéde Caesar holtteste felett. Nikias beszéde katonáihoz. Perikles beszéde az athenei népgyülésen 431. Kr. e. A közös iskolákról, Deák F.-től. Védelem P. J. számára 1817., Kölcsey F.-től. Perikles emlékbeszéde a háboru első halottai felett. A tudomany befolyása az életre, b. Eötvös Józseftől. Emlékbeszéd Berzsenyi D. felett, Kölcsey F.-től. Ezek alapján a történetirás általános jellemzése; — a történelmi kutatás; a történelem előadása; a történetirás irodalmi fejlődése. A szónoki beszéd; a beszéd czélja és fajai; a meggyőzés és megindítás eszközei; a szónoki beszéd irodalma. Havonkint egy iskolai dolgozat. Tk. Shakspere: «Coriolanus». Magyarázta Névy L. Góbi: Rhetorika, a gymn. VI. o. számára. Tanár: Polónyi Károly.

3. Német nyelv, h. 3 óra. Heinrich G.: Német balladák és románczok I. Ezek közül magyarázva és emlékelve: Von zwei Königskindern; die Macht der Thränen; Edward; Lenore; das Lied vom braven Mann; der Lootse; der Fischer; Erlkönig; Mignon; Mignons Lied; der Sänger; a többi forditva. Heinrich, Deutsches Lehr- und Lesebuchból pedig részint forditva,

részint emlékelve is: Macbeth; Maria Stuart; Goethes Kinderjahre. Havonkint egy irásbeli házi dolgozat; — kéthetenkint egy gyakorlati órában a nyelvtan ismétlése és fordítás magyarból németre. Tanár: Justh János.

4. Latin nyelv, h. 6 óra. A nyelv- és hangmértan ismétlése és tárgyi elemzése mellett a) Sallustiusból de bello Jugurthino 52 válogatott fejezet az 5-től 32-ig és 84-től 114-ig fordítva, magyarázva. b) Publius Virgilius Maro Aeneisének II-ik könyve egészen, IV-ik könyvéből 305 vers kivonatban. Hoffmann Verg. M. Aeneidos epitome-je szerint; c) M. Tullii Ciceronis de imp. Gn. Pompei oratio ad Quirites fordítva, magyarázva, részint emlékelve; d) Fordítási gyakorlatok magyarból latinra: 48 szám élőszóval s irásban fordítva. Kéthetenkint egy irásbeli dolgozat. Tk. Schultz-Dávid kisebb latin nyelvtana. Sallustii Crispi de bello Jugurthino liber, magyarázta Holub Mátyás. Vergilius Aeneise, magyarázta Veress Ignácz. M. T. Ciceronis de imp. Gn. Pompei oratio ad Quirites, magyarázta dr. Keleti Vincze. Fordítási gyakorlatok magyarból latinra Kolmár-Svábytól. Tanár: Ráffay János.

5. Görög nyelv, h. 5 óra. Olvasmányok: a) az olvasókönyvből: 75—100-ig terjedő példacsoportok fordítása a *mi* végü és rendhagyó igék begyakorlására. 12 db. mese. b) Xenophon Anabásisából az I-sö könyvből az 1., 2., 3., 4., 5., 6., 7., 8. és 10-ik fejezet-, a II-ik könyvből az 1., 2., 3. fejezet. Iskolai irásbeli fordítások 25 db. Tk. Curtius György «Görög nyelvtana» fordította dr. Abel Jenő. Xenophon Anabasisa, Dindorf kiadása szerint. Tanár: Scheffer Gusztáv.

6. Történelem, h. 3 óra. Az uj kor történelme. Tk. Szilágyi Sándor. Uj kor, hozzá pótló jegyzetek. Tanár: Kramarcsik Károly.

7. Természetrajz, h. 3 óra. Állattan. Az emberi és állati test szervezetének leirása. Az összehasonlító boncztan alapelemei. Az állatok rendszerének áttekintése s a szervek berendezése, boncz- és élettana alapján a hét állatkör osztályainak, rendjeinek, családjainak és legfontosabb tagjainak leirása, kiváló tekintettel az emberhez való viszonyukra és elterjedésökre. Az állatalakok összehasonlitása és az állatvilág egységes alakjai rokonvoltának feltüntetése. Az állatok földrajzi elterjedése. Az állatéletre elháritólag befolyó külső körülmények. A faunák és regiók a szárazföldön és a tengerben. Tk. Roth Sámu: Állattan. Tanár: Polónyi Károly.

8. Mennyiségtan, h. 3 óra. a) Algebra: Hatványok és gyökök zero, negativ és tört kitevőkkel. Számrendszer. Logarithmusok. Miveletek logarithmusokkal. A Brigg-féle logarithmusok alkalmazása. b) Geometria: Síkháromszögtan. Szögmértan, ennek alkalmazása a derékszögü, egyenlőszáru s ferdeszögü háromszögek és a szabályos sokszögek kiszámitására. Egyszerü algebrai kifejezések graphikai ábrázolása; a pont coordinátái; két pont távolságának meghatározása. Tk. Mauritz: Általános számtan és Ábel Károly: Mértan. Tanár: Oravecz Mihály.

9. Torna, h. 2 óra. Miként az V. osztályban.

A heti órák száma: 30.

A hetedik osztályban.

Osztályfőnök: **Scheffer Gusztáv.**

1. Vallástan, h. 2 óra. Hittan és erkölcstan. Kk. Batizfalvi István Keresztény hit- és erkölcstan. Tanár: Justh János.

2. Magyar nyelv, h. 3 óra. Nagyobb olvasmányok: A két szomszédvár, Zalán futása, Bánk bán, Tudós nők. Kisebb olvasmányokul szolgáltak: dalok, ódák, elégiák, szatirák, tanköltemények, epigrammák, költői elbeszélések, balladák, románczok, regés, példázó és festői elbeszélések. Ezen olvasmányok alapján tárgyaltattak az egyes költői műfajok. Havonkint egy-egy irásbeli dolgozat. Tk. Poetika, Góbi Imrétől. Tanár: Polónyi Károly.

3. Német nyelv, h. 3 óra. Költői olvasmány: Goethe, Hermann und Dorothea I., II., IV., VII., VIII. fordítása és magyarázása, válogatott részek emlékelésével; a költemény többi része olvasmányul szolgált. Prózai olvasmány: Lessing Laokoonjából a Vorrede és a XV., XVI. fejezet fordítása, az I XIV. fejezeteknek kivonatban ismertetése. Németre fordittatott Szigligeti Liliomfijából az I. és II. felvonás. Minden hónapban egy irásbeli házi dolgozat. Tk. Goethe: Hermann und Dorothea, magyarázta Weber R.; Lessing: Laokoon, a Recklam-féle kiadásban; Szigligeti: Liliomfi (Olcsó könyvtár). Tanár: Schuber Mátyás.

4. Latin nyelv h. 6 óra. Cicero beszédeiből: Pro Sexto Roscio Amerino, — IV. in Catilinam, — pro Q. Ligario, — pro Archia poëta; Virgiliusból az Aeneis VI. könyve magyarázva, forditva és válogatott részek emlékelve. Forditások magyarból latinra. Tanár: Kramarcsik Károly.

5. Görög nyelv, h. 5 óra. A jóniai tájnyelv ismertetése mellett olvastatott Homer Iliasának I. és V-ik éneke, Herodot V-ik könyvéből 1—66. fejezetig. Az olvasmányt megelőzte mindkét iró életére és műveire vonatkozó adatok és nézeteknek általános ismertetése, valamint az egész művek tartalmának s menetének előadása. A forditottak kellő megértésére történelmi s hitregetani ismeretek közlése szolgált. Irásbeli dolgozatul az Ilias IV-ik énekéből kiszemelt részletek forditása. Extemporálék. Nyelvtani ismétlések. Tk. Homeri Iliadis Epitome Francisci Hocheggeri. Herodoti hist. libr. IX. vol. II. curavit Henr. Dietsch. Tanár: Scheffer Gusztáv.

6. Politikai földrajz, h. 2 óra. Az európai államok ismertetése természeti viszonyaik, lakosaik és állami szervezetük szerint, politikai történetüknek ismétlő áttekintése. Tk. Scholtz Albert politikai földrajza. Tanár: Justh János.

7. Természettan, h. 4 óra, Bevezető természettani a'apfogalmak. Általános és részletes erőműtan. Rezgéstan. Hangtan. Fénytan. Tk. Fehér Ipoly: Kisérleti természettan. Tanár: Hajcsi Sándor.

8. Mennyiségtan, h. 3 óra. a) Algebra: Elsőfokú határozatlan egyenletek. Másodfoku egyenletek. Haladványok. A mértani haladványok alkalmazása. Tk. Mauritz Rezső: Általános számtan. b) Mértan. Stereometria. Bevezető fogalmak és tételek melyek a testek felszinének és köbtartalmának kiszámitására szükségesek. Szögletes test — a prizmatoid kizárásával. A henger, kúp és a gömb. Tk. Ábel Károly. Tanár: Hajcsi Sándor.

9. Torna, h. 2 óra. Szabad gyakorlatok: katonai rendgyakorlatok, rendek- és kettős rendekbe való fejlődés, menetgyakorlatok, kanyarodás, szakaszképzés és felállitás, ellenvonulások 4-es, 8-as és 16-os sorokban; sortestképzés oszlop- és lépcsőzetes felállitás stb. Szergyakorlatok: ugrási gyakorlatok magas, hosszú, rúd- és hinta-ugrások, kötélugrás helyben, futva és átugorva, kettős csoportban és ellenoldalról; korláton s nyujtón nehezebb s nagyobb testi erőt és ügyességet megkivánó gyakorlatok, vizszintes és rézsutos létrán, mászó póznákon, kör- és gyűrűhintákon való gyakorlatok, súlydobás, emelés és húzás, falábak stb. Tanár: Váry László.

Hetenkénti órák száma: 30.

A nyolczadik osztályban.

Osztályfőnök: **Kramarcsik Károly.**

Vallástan, h. 2 óra. Hittan és erkölcstan. Tk. Batizfalvi István, Keresztény hit- és erkölcstan. Tanár: Justh János.

2. Magyar nyelv, h. 3 óra. A magyar nemzeti irodalom ismertetése: a nemzeti mondák, legrégibb nyelvemlékek és költői maradványok után főleg az ujabb irodalom tüzetes ismertetése; a nevezetesebb irodalmi jelenségek méltatása és a főbb irányok megjelölése. Iskolai olvasmányokul szolgáltak: Arany »Prózai dolgozatai«-ból szemelvények, a Toldi-monda Kemény Zsigmondtól, Eszmék a regény- és dráma körül Kemény Zsigmondtól; továbbá válogatott részletek az ismertetett főbb irók műveiből. Havonkint egy irásbeli házi dolgozat. Kk. Beőthy Zsolt: A magyar nemzeti irodalom történeti ismertetése. Tanár: Szántó József.

3. Német nyelv, h. 2 óra. Schiller, Maria Stuart; válogatott részek (I., III., V. fv.-ból) forditása és magyarázása, a többinek rövid tárgyalása magánolvasás alapján. A német irodalom áttekintése; Lessing, Goethe, Schiller tüzetesebben, mutatványokkal. Tk. Mária Stuart a Reclam-féle kiadásban Tanár: Schuber Mátyás.

4. Latin nyelv, h. 5 óra. Horatius ódáiból. Lib. I. 1. 3. 4. 11. 12. 22. 24. 35. Lib. II. 2. 3. 6. 7. 10. 14. 16. Lib. III. 1. 2. 3. 5. 6. 20. Lib. IV. 7. 15. Epodon 2. 7. Sermonum Lib. I. 1, — Epistolarum Lib. I. 2, — de arte poetica ad Pisones. Cicero de officiis Lib I. Tacitus Agricolája. Forditások magyarból latinra. Tanár: Kramarcsik Károly.

5. Görög nyelv, h. 4 óra. Olvasmányok. Homeros Odysseájából a

II. és III. ének és Pláto «Socrates védelme». Iskolai irásbeli fordításul az Odysseából kiszemelt egyes részletek, összesen 25 drb; nyelvtani ismétlések, Plátó életrajza, bölcsészete és műveinek ismertetése. Tk. Homer Odysseája Dindorf kiadása szerint. Plátó Socrates védelme és Kritója, Horváth Zsigmondtól. Tanár: Scheffer Gusztáv.

6. Történelem, h. 3 óra. Magyarország történelme és az osztrák-magyar monarchia statistikai rövid ismertetése. Tk. Mangold Lajos, A magyarok oknyomozó történelme. Tanár: Kramarcsik Károly.

7. Természettan, h. 4. óra. Hőtan. Delejesség. Villamosság. Az anyag szerkezetére vonatkozó főbb chemiai fogalmak. A kosmographia elemei. Tk. Fehér Ipoly. Tanár: Hajcsi Sándor.

8. Mennyiségtan, h. 2 óra. Combinatiók. Permutatiók és variatiók A mennyiségtan főbb tanainak ismétlése. Tk. Mauritz R. és Abel K. Tanár: Hajcsi Sándor.

9. Bölcsészet, h. 3 óra. a) Psychologia. A lelki életről általában; a lelki jelenségek főbb csoportjai. b) Logika. A logikai gondolkodás kifejlődése: általános gondolkodás-formák; a rendszeres gondolkodás formái; a tudományok felosztása; az inductiv és deductiv kutatási módszer. Kk. dr. Pauer Imre: A lélektan és logika elemei. Tanár; Szántó József.

10. Torna, heti 2 óra. Ugy mint a VII. osztályban.

Heti órák száma. 30.

V.

Nem kötelezett tantárgyak.

1. Egyházi- és műének. Az I. és II. osztály növendékei hetenként 1 órában az egyházi énekben, a III. és IV. osztály növendékei hetenként 1 órában a műénekben ugy elméleti mint gyakorlati részben nyertek oktatást; a felső négy osztály növendékei közül 40-en dalkört alakítva, hetenként 2 órában több darabot gyakoroltak be s a reformatio ünnepén, főtiszt. Czékus István püspök ur temetése alkalmából — ugy templomban mint a sirkertben, egy iskolatársuk elhalálozásakor, márczius 15-ikén, jótékonyczélra rendezett felolvasó estélyen és az évzáró ünnepélyen mutatták be ugy vegyes, mint férfikarokban tanulásuk eredményét. Énektanitó és karvezető: Maszny Pál.

2) Franczia, angol és olasz nyelvekben ugy a kezdő, mint a haladó tanulók a gymnasium körén kivül, mérsékelt díj mellett nyerhettek oktatást. Ezen iskolai évben is több kezdő és haladó tanuló a franczia nyelvet tanulta.

3. Gyorsirás. A tanév elején ujra megalakult a «Gyorsirókör», mely a Gabelsberger-Markovics rendszert követte. E körnek tagjai rendesek és pár-

tolók voltak; hetenkint vasárnap 8—9-ig gyakorlóórában foglalkoztak a gyorsirással, továbba minden hó első vasárnapján havi ülést tartott a körr. Évközben egyszer, továbbá év végén versenyirás tartatott, mely utóbbi alkalommal Istók József VIII. o. t. 4 frtnyi jutalomban részesült. A Gyorsirókör vezető-elnöke Szántó József.

4. A szabadkézi rajzban hetenkint 2 órában a gymnasium első négy osztályából 24 tanuló nyert oktatást. Tanár: Lőw Gyula.

VI.

Tanszerek.

1. *A természettani gyüjteményben* van 149 darab. Ezen gyüjtemény vétel utján a következő szerekkel szaporodott: egy tizedes mérleg-minta üvegből és fémből egy lejtősik Bertram szerint fémből; egy vizemelőgép Vera szerint, egy czölöpverő gép kiemelő horoggal.

2. *A természetrajzi gyüjtemény.*

a) Állattani tárgyak: kitömött emlős állat 21 darab, madár 134 darab, hüllő 15, kétéltü 7, hal 16, egy emberi csontváz, egy emberi koponya, egyéb emlősök váza 17, mammuth csont 8, csiga, kagyló s egyéb puhatestü állat 100 fajban, izelt lábu állat 660; ezek között a méh metamorphosisa; féreg, tüskebőrü és tömlős állat összesen 11 drb; madár-tojás 450 drb; falikép 6 drb; górcsövi készitmény 80 darab.

Az állattani tárgyak vétel utján 4 darab górcsövi készitménynyel, — ajándékozás utján pedig a következő tárgyakkal szaporodtak: Schlosser Albert felügyelő úrtól egy dobosgém; Kudich Nándor VII. o. t. 22 darab különféle kagyló, Bertsch Otto VII. o. t. egy függő czinke fészek egy tojással; Maurer Oszkár VI. o. t. egy kis rovargyüjtemény, egy sármány fészek tojással, egy kutyakoponya; Breuer Gusztáv VI. o. t. egy sármány fészek tojással, Hagen Alfréd VI. o. t. egy lepke- és bogárgyüjteménynyel.

b) Növénygyüjtemény. Négy phanerogam és egy kryptogam gyüjtemény, 190 tengeri moszat és 21 falikép, 38 darab górcsövi készitmény, 10 darab maché.

c) Ásványok: 400 faj; közet 100 darab, kristályváz 7, kristálymintá papirból, fából és gipszből összesen 342 darab, egy Breitenlohner lámpa, egy keménységi foksor, egy olvadékonysági fokozat, egy forrasztó cső tokkal, phosphoreskáló anyagok, 18 darab górcsövi készitmény.

Ezen gyüjtemény vétel utján 8 darab górcsövi készitménynyel, ajándékozás utján pedig a következő tárgyakkal szaporodott: Palánszky Sámuel dobsinai ügyész úr által egy kristályos kobalt-nikel a dobsinai czembergi bányából. Igen ritka példány, még eddig Dobsinán nem is találtak. Schablik Károly IV. o. t. 3 darab czinóber és 2 darab termés ezüst Alsó-Sajóról.

3. *A vegytani szertár* 50 szert, 62 eszközt és készüléket foglal magában.

4. *A pénz és éremgyüjtemény* 780 darabból áll. Ajándékozás által szaporodott több darab ezüst- és rézpénzzel.

5. *Térképgyüjteményünk* 125 darabból áll.

6. *Rajz-tanszerek.*

a) Mértani tanszerek gyüjteménye. 1) Füzetek száma: 3. 2) Minták száma 55. 3) Eszközök száma 24.

b) Szabadkézi rajzminták gyüjteménye. E gyüjtemény beleértve a szépirási füzeteket, áll 42 füzetből. Szaporodott a lefolyt tanévben 6 Hermes-féle rajzfüzettel.

7. *Torna-szerek.* A f. iskolai évben szereztetett: 1 mozgatható korlát és egy ló a téli tornahelyiség számára 125 frt értékben.

VII.

Könyvtárak.

1. Tanári könyvtár. *a)* Nagybecsü adományokkal gyarapitották e könyvtárt: a) A Magyar Tud. Akadémia 11 kötettel s az év folyamán megjelent értekezések- és értesitőkkel. b) Kramarcsik Károly 2 kötettel. c) Cserepéldányokul kapott a főgymnasium 114 középiskolai és 37 más jellegü iskolai értesitőt. A Franklin-Társulat, Mehner, Aigner Lajos, Lauffer V., Wodianer F. és Fiai, Eggenberger, Stampfel Károly, Dobrowsky és Franke, Stein Károly, Grosz Gusztáv s más könyvkiadók a szaktanároknak számos mutatványpéldánynyal kedveskedtek. *b)* Gyarapodott e könyvtár azon folyóiratok megfelelő számaival, melyeket a tanári kar járat. E folyóiratok a következők: Középiskolai Tanáregyesületi Közlöny, Egyetemes Közoktatásügyi Szemle, Budapesti Szemle, Természettudományi Közlöny, Egészség, Ev. Egyház és Iskola, Magyar Nyelvőr, Philologiai Közlöny és Philosophiai Szemle. *c)* Vétel utján szerzett müvek: Mill Stuart, A deductiv és inductiv logika rendszere 3 k.; Molière, Vigjátékok 1 k.; Csopey-Kuppis, Világforgalom 1 k.; Filozofiai irók tára 8 k.; Taine, A jelenlegi Franczia ország alakulása 1 k.; Heinrich, A német irodalom története 1 k.; Ranke, A pápák története 2 k.; Simonyi, A magyar nyelv 2 k.; Acsay Ferencz, A prózai műfajok elmélete 1 k.; dr. Lengyel Béla, Szervetlen chemia; Lubbock-Dietz, A virág, a termés és a levél 1 k.; Hartmann-Thirring, Az emberszabásu majmok 1 k.; Grünwald Béla, Az új Magyarország 1 k.; dr. Max Wildermann, Jahrbuch der Naturwissenschaften 2 k.; Hörk József, Az ev. Tiszakerület püspökei 1 k.; Houzeau-Zögler, A csillagászat történelmi jellemvonásai 1 k.; Skultéty, A rőczei főgymn. története 1 k.; Rudolf trónörökös, Tizenöt nap a Dunán 1 k.; Simonyi Jenő, A sarkvidéki feltedezések története 1 k.; Danczer Alfons, A mi hadseregünk 1 k.; Soltész és Szinnyei, Görög-magyar szótár

2 péld.; Lévay és Vida Magyar-görög szótár 2 péld.; Fischer, Petőfi élete és művei 1 k.; Wackernagel, Poëtik Rhetorik und Stilistik 1 k.; Gross, Tropen und Figuren 1 k.; a Magyar lexikon, Az osztrák-magyar monarchia irásban és képben, valamint a Magyar történeti életrajzok ez év folytán megjelent füzetei.

Ván e könyvtárban 1426 tudományos szakmunka 1655 kötetben; 82 tudományos folyóirat 190 kötetben; 37 vegyes mű 50 kötetben. A kisebb kötetek száma (többnyire iskolai értesítők) meghaladja az 1800-at. Könyvtárőr: Oravecz Mihály.

2. Ifjusági könyvtár. Vétel útján a következő művekkel gyarapodott: Katona: Bánkban; Sophokles-Csiky, Antigone; Német balladák és románczok II.; Gyulai Pál, Emlékbeszédek, A vén színész, Egy régi udvarház utólsó gazdája; Szilágyi és Hajmási; Turgenyev, Költemények prózában; Firdúszi-Fiók, Szohrab; Collins, Sophokles; Boissier, Virgil; Flegler, A magyar történetirás történelme és Sayous, A magyar történelem kútforrásai; Váradi Antal, Szavalókönyv; Cox-Simonyi, A mythologia kézikönyve; Kemény Zs., Élet és irodalom; Czuczor Gergely költeményei; Shakespeare, Othelló, A Szent Iván éji álom, Macbeth, A velenczei kalmár; Quida, Egy pár kis faczipő, Egy orgonaág; Tibullus elegiái ford. Csengeri; Catulus versei ford. Csengeri; Jókai Mór, A magyar nemzet története regényes rajzokban, Egy magyar nábob, Kárpáthy Zoltán, A kőszivű ember fiai; Jósika Miklós, A csehek Magyarországban; Chateaubriand, Vértanuk; Verne Gy., A Robinzonok iskolája, Haza Franczia-országba. Dél csillaga; Győry Vilmos, Balassa János; Ferry-Hoffmann, A cserkésző; Marryat, Rüstig Zsigmond, a bremai kormányos; Longfellow, Az arany legenda. A Franklin-Társulat ajándékai: Gyulai, Emlékbeszédek, Pázmán válogatott beszédei; Lampel kiadó ajándéka: Egyetemes Könyvtár 1. 6. 35. füzet. — A könyvtár áll 592 műből 746 kötetben és 85 füzetben; a mult évi állapothoz képest mutatkozó apadás az elavult, vagy egyébként meg nem felelő munkáknak szigorú revisió alapján történt kiküszöbölése folytán támadt. — A könyvtár őre: Schuber Mátyás.

VIII.

Tápintézet és convictus.

Főgymnasiumunknál a tanulóifjuság élelmezése kettéle: *convictusi* — és — a szegényebb sorsúaké *tápintézeti*.

A convictusban kap a növendék ebédre: levest, húst, főzeléket és kenyeret, hetenként egyszer tésztaételt; — vacsorára: főzeléket és kenyeret, hetenkint kétszer pecsenyét, egyszer tésztaételt.

A tápintézetbe járók kapnak leves, hús és (25 dekagr.) kenyérből álló ebédet; főzelék és (25 dekagr.) kenyérből álló vacsorát.

A convictusi élelmezésért -- ebéd és vacsoráért -- ez évben 58 frt, a tápintézeti eltátásért 38 frt évi díj fizettetett.

A díjak félévenkint — szegényeknél kisebb részletekben is — de mindenkor *előre* fizetendő.

A lefolyt tanévben mindkettőben 58 növendék étkezett.

A növendékek száma az egyes osztályokra igy oszlott szét:

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.
9.	9.	7.	9.	3.	5.	5.	11.

A tápintézeti kiadások fedezésére kéregetések — supplicatio — utján befolyt 570 frt 76 kr, a rozsnyói egyház hiveitől 72 frt 35 kr.

Fogadják a nemeskeblü adakozók intézetünk hálás köszönetét.

IX.

Ösztöndijak és egyéb segélyezés.

Az ösztöndijak s más segélyezések, mikben a tanuló ifjuság részes ült következők:

1. A néhai Teleki-Róth Johanna grófnő által alapitott ösztöndij, melyben a nagymélt. és főtiszt. egyetemes egyházgyülési bizottmány határozatánál fogva az 1889—90. iskolai évben 4 ifju részesittetett, mindegyike 38 frtban, u. m. Hritz Lajos VIII., Stromp Lajos VIII., Koncsek László VIII. és Stromp Miklós VII. o. t.

2. Kramarcsik Károly-féle 540 frtből álló jubilaeumi alapitvány 27 frt kamatja kifogástalan erkölcsi magaviseletü és jó előmenetelü tanulónak adatik ösztöndijul. Ez Tavassy Gyula VII. o. tanulónak adatott.

3. Gömöry András volt rozsnyói lelkész 500 frtnyi alapitványának 25 frtnyi kamatja egy jó igyekezetü szegény árva fiunak adatik ösztöndijul. Ez Halasi Győző VI. o. tanulónak adatott.

4. Gyürky-Márkus Johanna-féle 500 frtból álló alapitvány, melynek 25 frt. kamatja egy VI., VII. vagy VIII. osztálybeli, erkölcsben és tudományban legkitünőbb szegény tanulónak felekezeti és nemzetiségi különbség nélkül ösztöndijul adatik. Erre Kellner Gyula VII. o. t. érdemesittetett.

5. Szerecsen László-féle 500 frtból álló alapitvány, melynek 25 frt kamatja, egy szorgalmas tanulónak, nem tekintve az osztályt, melybe jár a jutalmazandó -- adatik ösztöndijul. Ez Martiny János VII. oszt. tanulónak adatott.

6. Rozsnyói születésü Töltéssy Sámuel volt budai gyógyszerész végrendeletileg 1000 frt tőkét adományozott. Kamatja Frenyó Lajos VII. és Palicz János V. o. tanulóknak 25—25 frtjával adatott ösztöndijul.

7. Sárkány Károly ösztöndij-alapitványa, melynek kamatjai két legszorgalmasabb VI., VII. vagy VIII. o. t. közt osztatnak ki. Ez Varga György VIII. o. és Balczo Lajos VI. o. tanulóknak adatott, egyenkint 23 frt.

8. A Clementisz István-féle ösztöndijban Havran Dániel V., Hajcsi Barna IV., Pazár Miklós IV., Kengyel János IV., Szoják András IV. és Urbán Gyula III. o. tanulók részesittettek, fejenkint 5 frt 67 krral.

9. Markó János 40 frtnyi alapitványa és

10. Draskóczy Gyula magyar irásdolgozatokra tett ösztöndij-alapitványa kamataiból jutalomban részesült Istók József VIII. o. t. egy aranyban és Stromp Lajos VIII. o. t. 2 frtos tallérban.

11. Alexy Albert ur egy IV. osztályu legjobb számolónak jutalmul 3 frtot adományozott, mely jutalomra Hajcsi Barna IV. o. t. találtatott érdemesnek.

12. A m. kir. pénzügyminister adományozásához tartozó jövedéki birságalapból Szilágyi Jenő III. o. t. 100 és Kudich Nándor VII. o. t. 150 frtnyi ösztöndijban részesült.

13. Főgymnasiumunk két dobsinai tanitványnak, Csolsch Gyula IV. és Nikl Mihály III. osztálybelieknek ingyen szállást és ebédet adott és felmentette őket a tandijfizetés kötelezettsége alól.

14. Részint egész, részint részben való tandijelengedés jótéteményében 34 tanuló részesült. Az elengedett összeg 397 frt.

15. A tápintézeti dijakból egészben vagy részben 22 tanuló részesült 330 frtnyi elengedésben.

16. Magánoktatás által segélyt szerzett 13 tanuló.

X.

Petőfi-kör.

Főgymnasiumunk Petőfiről nevezett ifjusági önképzőköre a lefolyt tanévben szeptember 14-én alakult meg. Rendes tagok voltak a főgymnasium VII. és VIII. osztályának növendékei, rendkivüliek az V. és VI. osztályúak.

A kör a jelen tanévben 25 rendes s rendkivüli, 1 diszülést márczius 15-én és 1 évzáró ülést tartott, melyeken felolvastak és megbiráltak 15 művet és előadtak 46 szavalatot. A beadott munkák közül dicséretet nyert 3, méltánylást 4, 8 pedig tudomásúl vétetett. Az előadott szavalatok közül megdicsértetett 5, méltánylást nyert 14, tudomásul vétetett 17, elmondásra itéltetett 10.

Márczius 15-ikét a kör diszülésben alkalmi dolgozatok felolvasásával, szavalatokkal és a főgymnasiumi dalárda közreműködésével ünnepelte meg az igazgatótanács több tagja, az éppen nálunk időző beszterczebányai tankerületi helyettes főigazgató, a tanári kar és nagyobb számu közönség jelenlétében.

A kör által kiirt jutalomdijakra összesen 3 munka pályázott, melyek

közül azonban egyet szerzője időközben visszavett. A benmaradt két munka mindegyike érdemesnek találtatott az 5—5 frtnyi jutalomra. Az egyiknek címe volt: «A franczia forradalom világtörténeti fontossága», szerzője Hritz Lajos VIII. o. t., a másiké: »A magyar regénykölteszet fejlődése«, szerzője Stromp Lajos VIII. o. t. Ezenkivül ugyancsak Stromp Lajos VIII. o. t. a prózairásban tanúsított kiváló előrehaladásáért a tekintetes Szontagh József ügyvéd úr és igazgatótanácsbeli tag által e czélra ajándékozott 10 francos aranynyal jutalmaztatott.

Mint kiváló szavalók Lipták Lajos és Istók József VIII. o. tanulók 4—4 frtnyi jutalomban részesültek a kör pénztárából: Blau Károly VIII. o. tanuló pedig a szavalatok megbirálásában való buzgóságáért és ügyességéért Hritz Lajos VIII. o. t. által e czélra adott 5 frt jutalmat kapott.

A Petőfi-kör a lefolyt tanévben előfizetett a Budapesti Szemlére, a Budapesti Hirlapra, Magyar Szalonra, Vasárnapi Újságra, Magyar Nyelvőrre, Bolond Istókra; megszerezte Fischer Sándornak «Petőfi élete és munkái« cz. munkáját Tolnai Lajos fordításában.

A Petőfi-kör ez után is köszönetét fejezi ki tekintetes Scheffer Gusztáv főgymnasiumi tanár úrnak, ki a tiszakerületi küldöttekkel Brassóba, a kerületi gyülésre utaztában Petőfi sírjáról virágot hozott, ezt keretbe foglaltatta és a Petőfi-körnek ajándékozta.

A kör tisztviselői az ifjuság részéről a következők voltak: Hritz Lajos VIII. o. t. alelnök, Stromp Lajos VIII. o. t. titkár, Frenyo Lajos VII. o. t. főjegyző, Stern Miksa VII. o. t. aljegyző, Gömöry Bertalan VIII. o. t. pénztárnok, Osgyány Béla, majd Lipták Lajos VIII. o. t. főkönyvtárnok, Bertsch Ottó és Tavassy Gyula VII. o. tanulók, alkönyvtárnokok.

XI.

Az év lefolyása.

Az 1889. évi aug. 30. és 31-én tartott javító vizsgálatok befejezése után az 1889—90-iki tanév szept. 1-én vette kezdetét. A hó első napjaiban folytak a beiratkozások; az év ünnepélyes megnyitása szept. 5-én ment végbe az iskolatanács meleg részvéte mellett, mely alkalommal az igazgató az ifjusághoz intézett alkalmi beszédben kiemelte idejövetelének szép és magasztos czélját, s részletesen ecsetelte azon vezéreszméket, melyeket követnie kell, hogy ideküldetése czélját elérje s botlásoktól megóva maradjon. Ugyanezen alkalommal felolvastattak az iskolai törvények is.

A tanitás, ugy mint a megelőző években, az országos gymnasiumi tanitás terve szerint folyt változatlanul; azonban a tanári testületben változás történt, a mennyiben Molnár Gyula rajztanár intézetünkből eltávozott. Kiirt

pályázat folytán az iskolatanács Löw Gyulát választotta meg az 1889—90. tanévre helyettes rajztanárnak.

A vallástan tanitása az I—IV. osztályban ez évben is Maszny Pál urra volt bizva. Ugyan ő tanitotta a műéneket mind a 8 osztályban s az egyházi éneket az alsó 4 osztályban. Igy vált lehetségessé, hogy minden osztályban a teljes óraszámban nyert oktatást a tanuló ifjuság s a Petőfiről nevezett önképző körben is fejthetett ki tevékenységet Szántó József tanár vezetése alatt, s működése a márczius 15-én tartott ünnepelyen bemutatott felolvasásai s szavalásai folytán elismerésben részesült. Ugyancsak Szántó József elnöklete alatt gyakorolta magát a gyorsiró-kör.

A szabadkézi rajzban Löw Gyula rajztanártól nyert oktatást az ifjuság.

A tanuló ifjuság erkölcsi magaviselete általában jó volt; de előfordult 5 oly eset is, mely iskolaszéki megrovással sujtatott; szigorubb igazgatói megrovással sujtott eset pedig 7 fordult elő.

A bevett gyakorlat szerint a lefolyt tanévben is kétszer járult a gymnasiumi ifjuság, a tanári kar vezetése alatt, előkészitő áitatossági gyakorlatok után, az úr szent vacsorájához, ugymint 1889-iki okt. 26-án és 1890. évi junius hó 1-én.

A VIII. osztály osztályvizsgálatait május hó 12—21-ig befejezvén, irásbeli dolgozatait május hó 23., 24., 26., 27. és 28-ik napjain készitette; a szóbeli vizsgálatok junius hó 18. és 19-én tartattak meg nagytiszteletü Baltazár Antal elnöklete és dr. Beöthy Zsolt kormányképviselő ellenőrzése mellett.

Az érettségi vizsgálatra bocsátott 15 tanuló közül 2 jelesen, 4 jól, 9 pedig a követelményeknek egyszerüen megfelelvén, éretteknek nyilvánittattak; 1 pedig a teljes vizsgálatok egy év mulva ismétlésére utasittatott.

Az 1890. évi márczius hó 14., 15. és 17-ik napjain tartotta hivatalos látogatását Spitkó Lajos tank. kir. helyettes főigazgató, hogy a miniszter megbizásából tanintézetünknél a főfelügyeleti jogot gyakorolja. Eljárásában figyelmét ugy az iskolaépület s osztálytermek állapota s fölszerelésére, mint a taneszközökre és könyvtárakra s a tanintézet működésére kiterjesztvén, a márczius hó 19-én az ő elnöklete alatt s dr. Marko Sándor iskolatanácsos jelenlétében tartott értekezleten minden irányban megjegyzéseit a legnagyobb részletességgel előterjesztette s a tanári karral szakavatott figyelmeztetéseit közölte.

Gyüjteményeink, taneszközeink s a gymnasiumi könyvtár a normál költségvetésben e czimen foglalt fedezési összegből s a tudom. akadémia könyvküldeményéből ez évben is örvendetesen szaporodtak. Tekintélyes összeg fordittatott ez évben tornaszerekre, jelesen a téli tornacsarnok felszerelésére, s vétel utján megszereztetett a szomszédos Krik-féle kert, hogy ott a rendes tornacsarnok felállitható legyen. Egy uj terem is járult az intézet helyiségeihez, ugyanis a helybeli ev. egyház, mint a főgymnasiumi épület tulajdonosa, vis zabocsátotta a főgymnasium használatába azt a termet,

melyet éveken keresztül a községi elemi iskola használt; e teremben már a lefolyt tanévben az I. osztály volt elhelyezve, ezen osztály előbbi tanterme pedig ideiglenesen berendeztetett téli tornahelyiségnek.

Hálával és örömmel említhetjük, hogy ez évben is nyilvánult az érdeklődés tanintézetünk anyagi szükségletei tekintetében.

1. Gróf Andrássy Manó ő nagyméltósága a mult évben megszerzett játszó-kertünk felszereléséhez, jelesen egy fedett, szép előtérrel biró kuglizóhoz minden épületi fát s egyéb faanyagot, mint deszkát, léczet, zsindelyt ingyen adott gymnasiumunknak ugy, hogy ezt a bekerített játszótért az ifjuság, nagy örömére és teste edzésére, szabad óráiban már használhatta.

2. A rozsnyói takarékpénztár ismét 25 frtot adományozott tanintézetünknek.

3. Özv. Matulay Dávidné végrendeletileg 1000 frt hagyományban részesitette tápintézetünket.

4. A vidéki tápintézeti kéregetésekből befolyt 570·76 frt.

5. A rozsnyói ev. egyház hivei ugyancsak a tápintézetre 72·35 frttal járultak.

6. Alexy Albert, mint már több megelőző évben, ez idén is 3 frtot ajándékozott kiosztandó jutalmul.

Sulyos csapás érte tanintézetünket, egyik leghivebb pártfogója, Czékus István püspök halálával. — Oly kimagasló alakja volt a megdicsőült protestáns egyházunknak és hazánknak, kinek érdemeit csak a saját alkotásai, maradandó művei fogják méltóképen hirdethetni a jövendő nemzedékeknek. Azonban ki kell emelnünk e helyen, hogy boldogult főpásztorunk jellemének tisztaságával és szilárdságával, pihenést nem ismerő munkásságával ragyogó mintaképül szolgált a nemes törekvésü ifjuságnak, hogy az ő példáján lelkesülve tanuljon — küzdve és nélkülözve, akadályoktól és veszedelmektől vissza nem riadva — fényes pályát törni magának és teljes erővel meg teljes önzetlenséggel közremüködni az egyház, a haza érdekeinek előmozditásában. Legyen e helyen is nyilvánitva a megdicsőült iránt kegyeletes, hálás megemlékezésünk!

XII.

A fögymnasiumi ifjuság névsora.

Az első osztályban.

Baáder Samuel, ág. hitv. Rozsnyó, Gömörm.
Balázs András, h. hitv. Bodva-Vendégi, Abauj-Torna.
Batta György, helv. hitv, Berzéte, Gömörmegye.
Bettler Géza, ág. hitv. Rozsnyó, Gömörm.
Breuer Zoltán, ág. hitv. Makó, Csanádm.
Czélus Barna, ág. hitv. Kuntaplocza, Gömörm.
Czimmermann Rezső, ág. hitv. Rozsnyó, Gömörm.
Halgas Kálmán, ág. hitv. Rozsnyó, Gömörm.
Hritz Arthur, ág. hitv. Merény, Szepesm.
Illavszky Győző, ág. hitv. Versecz, Liptóm.
Kamenitzky András, ág. hitv. Dobsina, Gömörm.
Kirschner Samu, ág. hitv. Rákos, Gömörm.
Klein Gyula, ág. hitv. Svedlér, Szepesm.
Knobloch Károly, ág. hitv. Svedlér, Szepesm.
Kolin Ferencz, izr. vall. Rozsnyó, Gömörm.
Kormos Rezső, róm. kath. Kápolna, Hevesm. m.t.
Krass Gáspár, ág. hitv. Svedlér, Szepesm.
Kreutzer János, ág. hitv. Dobsina, Gömörm.
Kuszy János, ág. hitv. Zólyom. Zólyomm.
Küffer Aladár, ág. hitv. Merény, Szepesm. kim.
Lang Károly, ág. hitv. Dobsina, Gömörm.
Lojer Jakab, ág. hitv. Remete, Szepesm.
Major Lajos, ág. hitv. Rozsnyó, Gömörm.
Markó Aladár, ág. hitv. Rozsnyó, Gömörm.
Scholtz János, ág. hitv. Merény. Szepesm. kim.
Soltész Márton, ág. hitv. Rozsnyó, Gömörm.
Stromp Rezső, ág. hitv. Rozsnyó, Gömörm.
Szabados Béla, helv. hitv. Rossnyó, Gömörm.
Szilágyi Zoltán, ág. hitv. Rozsnyó, Gömörm.
Tichy Gyula, ág. hitv. Rozsnyó, Gömörm.
Welky Béla ág. hitv. Hosszúszó, Gömör m.
Wlahovszky Pál, ág. hitv. Dobsina, Gömör m.
Wittchen Aurél, ág. hitv. Remete, Gömör m.
Woltram Sándor, ág. hitv. Rozsnyó, Gömör m.

A második osztályban.

Alexy Lajos, ág. hitv. Rozsnyó, Gömörm.
Drechsler Izidor, izr. vall. Rozsnyó Gömörm.
Farkas Lajos, ág. hitv. Jolsva, Gömörm.
Gallo István, ág. hitv. Rozsnyó, Gömörm.
Gutmann Dezső, izr. vall. Rozsnyó, Gömörm.
Houdek Fedor, róm. kath. Rózsahegy, Liptóm.
Istók Zoltán, ág. hitv. Lökösháza, Gömörm.
Kerekes Zsigmond, h. hitv. Nemes-Bükk, Borsodm.
Kiss Dezső, ág. hitv. Rozsnyó, Gömörm.
Lazányi János, ág. hitv. Rozsnyó. Gömörm.
Liszauer Henrik, izr. vall. Rédova, Gömörm.
Löffler Mihály, ág. hitv. Remete, Szepesm.
Mispál Frigyes, ág. hitv. Nagy-Szlabos, Gömörm.
Moskovitz Péter, izr. vall. Rozsnyó, Gömörm.
Nágel Adolf, izr. vall. Almás, Abauj-Tornam.
Nágel Ignácz, izr. vall, Almás, Abauj-Tornam.
Petrus Pál, ág. hitv. Csetnek, Gömörm.
Rosenthal Lipót, izr. vall. N.-Hnyilecz. Szepesm.
Roth Sándor, izr. vall. Rozsnyó, Gömörm.
Schneider Lajos, ág. hitv. Merény, Szepesm.
Schwartz Bertalan, izr. vall. Szilicze. Gömörm.
Schwirian József, ág. hitv. Dobsina, Gömörm.
Smál Gyula, ág. hitv. Berzéte, Gömörm.
Soldos Elemér, helv. hitv. Csetnek, Gömörm.
Szabó Lajos, helv. hitv. Szilas, Abauj-Tornam.
Szunyoghy Árpád h. h. Torna, Abauj-Torna, meghalt.
Tamási Gyula, helv. hitv. Rozsnyó, Gömörm.
Wágner Géza, ág. hitv. Kun-Taplocza, Gömörm.
Vajner Lajos, ág. hitv. Rozsnyó, Gömörm.
Zsebik Lajos, helv. hitv. Szilicze, Gömörm.

A harmadik osztályban.

Bene Bertalan, helv. hitv. Emőd, Borsodm.
Blaho Lajos, ág. hitv. Rozsnyó, Gömörm.
Engler András, ág. hitv. Csucsom. Gömörm.
Fabik Jenő, róm. kath. Rozsnyó, Gömörm.
Fischer Lipót, izr. vall. Pilin, Nógrádm.
Gretzmacher Gyula, ág. hitv. Hunfalu, Szepesm.
Herschkovits Ármin, izr. vall. Dernő, Gömörm.

Honéczy Ödön, ág. hitv. Ujvásár, Gmörm.
Janovitz József, ízr. vall. Nagy-Szlabos, Gömörm.
Kirschner János, ág. hitv. Rozsnyó, Gömörm. kim.
Klein Nándor, ág. hitv. Svedlér, Gömörm.
Králik Frigyes, ág. hitv. Bánréve, Gömörm.
Lenkey Lajos, helv. hitv. Rozsnyó, Gömörm.
Lővy Lipót, izr. vall. Helpa, Gömörm.
Magyari Adorján, helv. hitv. Vértes, Biharm. mt.
Martinyi Lajos, ág. hitv. Rochfalva, Gömörm.
Mráz Gusztáv, ág. hitv. Dobsina, Gömörm.
Offer Mihály, izr. vall. Rozsnyó, Gömörm.
Perjessy János, helv. hitv. Torna, Abauj-Tornam.
Somogyi Barna, r. kath. Csetnek, Gömörm.
Sonkoly József, helv. hitv. Gicze, Gömörm
Strigner János, ág. hitv. Restér, Gömörm.
Stromp István, ág. hitv. Rozsnyó, Gömörm.
Sziklay Géza, ág. hitv. Rozsnyó, Gömörm.
Sztankovits Ödön, ág. hitv. Rozsnyó, Gömörm.
Tavassy Kálmán, ág. hitv. Rozsnyó, Gömörm.
Urbán Gyula, ág. hitv. Jolsva, Gömörm.
Vajányi László, helv. hitv. Páskaháza, Gömörm.
Vintze Dénes, róm. kat. Békés-Gyula mt.

A negyedik osztályban.

Czékus György, ág. h. Kun-Taplocza, Gömörm. kim.
Gutmann Ignácz, izr. vall. Rozsnyó, Gömörm.
Hajcsi Barna, ág. hitv. Rozsnyó, Gömörm.
Hevessy Zoltán, helv. hitv. Poszoba, Gömörm.
Hritz Dániel, helv. hitv. Szilicze, Gömörm.
Hubay Béla, helv. hitv. Putnok, Gömörm. mt.
Kengyel János, ág. hitv. Rozsnyó, Gömörm.
Kirner Sándor, ág. hitv. Rozsnyó, Gömörm.
Kiss Géza, ág. hitv. Rozsnyó, Gömörm.
Kiss Manó, ág. hitv. Rozsnyó, Gömörm.
Klein Rezső, izr. vall. Dobsina, Gömörm.
Nikl Mihály, ág. hitv. Alsó-Sajó, Gömörm.
Pazár Miklós, ág. hitv. Rozsnyó, Gömörm.
Pósch Aladár, ág. hitv. Rozsnyó, Gömörm.
Prunyi Ottó, ág. hitv. Vichodna, Gömörm.
Rabin Géza, izr. vall. Péder, Abauj-Tornam.
Rabin Gyula, izr. vall. Borzova, Gömörm.
Roth Béla, izr. vall. Rozsnyó, Gömörm.

Schablik Károly, ág. hitv. Alsó-Sajó, Gömörm.
Schablik Károly, ág. hitv. Gombaszög, Gömörm.
Schwarcz Gyula, izr. vall. Szilicze, Gömörm. kim.
Seyfried Károly, ág. hitv. Svedlér, Gömörm.
Szilágyi Jenő, ág. hitv. Rozsnyó, Gömörm.
Szoják András, ág. hitv. Betlér, Gömörm.
Zajacz Károly, ág. hitv. Jolsva, Gömörm.
Zavilla János, róm. kath. Szomolnok, Szepesm.

Az ötödik osztályban.

Altstock Ármin, izr. vall. Dobsina, Gömörm.
Beöthy Zsigmond, helv. hitv. Budapest.
Csekő Béla, helv. hitv. Rozsnyó, Gömörm.
Csolsch Gyula, ág. hitv. Dobsina, Gömörm.
Demko János, ág. hitv. Maldur, Szepesm.
Fischer Frigyes, izr. vall. Dobsina, Gömörm.
Mariássy István, helv. hitv. Berzéte, Gömörm.
Mojses Géza, ág. hitv. Rozsnyó, Gömörm. meghalt.
Palicz János, ág. hitv. Ratkó, Gömörm.
Pongó Lajos, helv. hitv. Horka, Gömörm.
Pósch József, ág. hitv. Rozsnyó, Gömörm.
Schwarcz Gyula, ág. hitv. Rozsnyó, Gömörm.

A hatodik osztályban.

Balczo Lajos, ág. hitv. Ratkó, Gömörm.
Breuer Gusztáv, ág. hitv. Makó Csanádm.
Gallo Gyula, ág. hitv. Rozsnyó, Gömörm.
Hagen Alfréd, ág. hitv. Ozd, Borsodm.
Halasi Viktor, ág. hitv. Rozsnyó, Gömörm.
Havran Dániel, ág. hitv. Ratkó, Gömörm.
Kohn Miksa, izr. vall. Ráhó, Gömörm.
Konkoly Lajos, róm. kath. Rozsnyó, Gömörm.
Maurer Oszkár, ág. hitv. Rozsnyó, Gömörm.
Melczer Gyula, ág. hitv. Acsa, Pestm.
Osgyáni Dezső, helv. hitv. Pelsőcz, Gömörm.
Putnoki Pál, helv. hitv. Rozsnyó, Gömörm.
Sterpka Miklós, ág. hitv. Rozsnyó, Gömörm.
Szoboszlay Géza, helv. hitv. Betlér, Gömörm.
Toperczer Nándor, ág. h. T.-Sz.-Márton Turóczm.
Weinberger Rezső, izr. vall. Rozsnyó, Gömörm.

A hetedik osztályban.

Bertsch Otto, ág. hitv. Szomolnok, Szepesm.
Blau Frigyes, izr. vall. Budapest.
Debreczeni János, helv. hitv. Túrkeve, Szolnokm.
Frenyo Lajos, ág. hitv. Kövi, Gömörm.
Kaczián Sándor, ág. hitv. Rozsnyó, Gömörm.
Kellner Gyula, izr. vall. Rimaszécs, Gömörm.
Kochen Valdemár, ág. hitv. Nagy-Rőcze, Gömörm.
Konyha Lajos, helv. hitv. Zubogy, Gömörm.
Kovács Miklós, ág. hitv. Rozsnyó, Gömörm.
Kudich Nándor, ág. hitv. Rozsnyó, Gömörm.
Lissauer Adolf, izr. vall. Sebespatak, Gömörm.
Martiny János, ág. hitv. Rokfalva, Gömörm.
Matheidesz Ákos, ág. hiv. Geczelfalva, Gömörm.
Simcsó Béla, róm. kath. Szomolnok, Szepesm.
Stern Miksa, izr. vall. Imrikfalva, Szepesm.
Stromp Miklós, ág. hitv. Rozsnyó, Gömörm.
Szojka Sándor, ág. hitv. Rozsnyó, Gömörm.
Tavassi Gyula, ág. hitv. Rozsnyó, Gömörm.
Vajner Gusztáv, ág. hitv. Rozsnyó, Gömörm.

A nyolczadik osztályban.

Blau Károly, izr. vall. Budapest.
Engelmann Gyula, róm. kath. Rozsnyó, Gömörm.
Gallo György, ág. hitv. Rozsnyó, Gömörm.
Gál Manó, ág. hitv. Rozsnyó, Gömörm.
Glatter Miksa, izr. vall. Pádár, Gömörm.
Gotthilf Mihály, izr. vall. Alsó-Sajó, Gömörm.
Gömöri Albert, ág. hitv. Dobsina, Gömörm.
Hazai Vilmos, róm. kath. Rozsnyó, Gömörm.
Hermann Gyula, ág. hitv. Ochtina, Gömörm.
Hevessy Elemér, ág. hitv. Füge, Gömörm.
Hritz Lajos, ág. hitv. Merény, Szepesm.
Istók Jenő, ág. hitv. Lőkösháza, Gömörm.
Istók József, ág. hitv. Lőkösháza, Gömörm.
Koncsek László, ág. hitv. Rédova, Gömörm.
Lipták Lajos, ág. hitv. Veszverés, Gömörm.
Lux Rezső, ág. hitv. Rakacza, Borsod m.
Osgyányi Béla, helv. hitv. Belsőcz, Gömörm. kim
Stromp Lajos, ág. hitv. Rozsnyó Gömörm.

Szobonya Lajos, helv. hitv. Rozsnyó, Gömörm.
Varga György, ág. hitv. Berzéte, Gömörm.
Vladár László, ág. hitv. Sámsonháza, Nógrádm.

XIII.

A tanitás eredménye.

1. Érettségi vizsgálat.

Az érettségi vizsgálat irásbeli részének tételei a következők voltak:

a) Magyar önálló dolgozatra:

1. Kazinczy Ferencz hatása korának irodalmi viszonyaira.

2. Feltünőbb idegen hatások a magyar költészetben.

3. A hővezetés és hősugárzás szereplése a természetben és az ember szolgálatában.

b) Forditásul magyarból latinra:

Kolmár-Sváby «Forditási gyakorlatok magyarból latinra» cz. kézikönyvéből II. 11. gyakorlat: Trajanus a legjobb császár.

c) Forditásul görögből magyarra:

Homeros Odysseája XI. ének v. 152—179.

d) Forditásul magyarból németre:

Lehr-Riedl, Magyar Olvasókönyv III. «A könyvnyomtatás» czimü olvasmányból az utolsó három kikezdés.

e) Mennyiségtani dolgozatokra:

1. Egy apa ujszülött fia részére 1500 frtot helyez el oly pénzintézetnél mely az 5%-os kamatokat évenkint tőkésiti; azonfelül még minden év végével 50 frtot csatol a fiu születésekor elhelyezett tőkéhez. Mennyit fog a fiu kapni, ha nagykoruságát eléri?

2. Egy vasuti állomásról elindul a vonat reggeli 8 órakor 24 kilométernyi sebességgel óránként; 15 percz mulva egy másik vonat indul el oly irányban, mely az első vonal irányával 40° 40'-nyi szöget képez, 20 kilométernyi sebességgel óránként. Mekkora távolságban állanak a vonatok egymástól pontban 9 órakor?

Az érettségi vizsgálat eredményének áttekintése.

Jelentkezett összesen	A jelentkezők közt volt		Irásbelit tett sikerrel	Szóbelit tett sikerrel	Érettnek nyilvánittatott			Visszavetetett		Bejelentett pályaválasztás							
	az intézetben végző	másutt végző			jelesen	jól	egyszerűen	szeptemberre	egy évre	theologiai	jogi	tanári	gazdasági	technikai	szinészeti	katonai	als. hivatalnoki
15	15	—	15	14	2	4	8	—	1	2	2	2	2	1	1	2	3

2. Az évi tanulásban tett előmenetelről.

Eredmény	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	összesen
	osztályban a tanulók közül								
minden tantárgyból jeles	4	—	4	3	2	5	2	—	20
minden tantárgyból legalább jó . .	8	8	2	5	5	5	4	6	43
minden tárgyból legalább elégséges .	9	13	15	13	4	6	11	9	80
egy tantárgyból elégtelen . . .	1	4	3	2	—	—	2	1	13
két tantárgyból elégtelen	6	3	2	1	—	—	—	1	13
több tantárgyból elégtelen	4	1	2	—	—	—	—	3	10
Osztályonként összesen	32	29	28	24	11	16	19	20	179

XIV.

Az intézet statisztikája.

Osztály	A tanulók száma						Vallásra nézve				Anyanyelvét tekintve			Honosságra nézve			Szülők polgári állása						A tanulók életkorát tekintve										
	Beiratott	Ezek között ismétlők	Magántanuló	Évközben kilépett	Meghalt	A tanév végével megmaradt	Ágostai hitvallású	Helvét hitvallású	Római katholikus	Izraelita vallású	Magyar	Német	Tót	Helybeli	Megyebeli	Más megyebeli	Önálló értelmiség	Önálló őstermelők	Önálló iparosok, kereskedők	Állami, megyei, községi tisztviselők	Magán tisztviselők	Munkások és személyes szolgálatot tevők	10 éves	11 éves	12 éves	13 éves	14 éves	15 éves	16 éves	17 éves	18 éves	19 éves	20 éves
I.	34	4	1	2	1	32	27	3	1	1	20	11	1	10	11	11	7	5	11	2	3	4	9	12	8	3	—	—	—	—	—	—	—
II.	30	1	—	—	1	29	14	5	1	9	21	6	2	10	11	8	1	6	19	2	1	—	—	8	7	7	7	—	—	—	—	—	—
III.	29	1	2	1	—	28	14	6	3	5	22	3	3	7	14	7	7	5	10	3	2	1	—	—	8	8	10	2	—	—	—	—	—
IV.	26	—	1	2	—	24	15	3	1	5	19	3	2	10	10	4	3	5	11	1	2	2	—	—	1	7	9	5	1	1	—	—	—
V.	12	—	—	—	1	11	6	3	—	2	8	2	1	3	6	2	3	1	7	—	—	—	—	—	—	—	2	4	2	3	—	—	—
VI.	16	2	—	—	—	16	10	3	1	2	13	—	3	7	5	4	5	2	7	—	2	—	—	—	—	—	1	5	6	2	2	—	—
VII.	19	1	—	—	—	19	12	2	1	4	16	2	1	7	7	5	2	4	9	2	2	—	—	—	—	—	—	3	10	3	2	1	—
VIII	21	—	—	1	—	20	14	1	2	3	17	2	1	5	11	4	4	5	8	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	2	11	5	2
Össz.	187	9	4	6	2	179	112	26	10	31	136	29	14	59	75	45	32	33	82	12	13	7	9	20	24	25	29	19	19	11	15	6	2

Figyelmeztetés.

Az 1890—91. tanév szeptemberhó 1-én kezdődik.

Az első osztályba felvétetik oly tanuló, ki élete kilenczedik évét betöltötte s nyilvános népiskolától nyert bizonyitványnyal vagy felvételi vizsgálaton annyi előismeretet igazol, a mennyivel a népiskola négy alsó osztályát jó sikerrel végzett tanulónak birnia kell. (1883. XXX. t. cz. 11.)

Felsőbb osztályba csak azon tanuló léphet, ki a végzett osztály minden tantárgyából legalább is elégséges osztályzatot nyert.

Ki egy tantárgyból kapott elégtelen osztályzatot, aug. 30 és 31-ikén javitó vizsgálatra bocsáttatik.

Ki két tantárgyból kaptak elégtelen osztályzatot, főtisztelendő evang. püspök urhoz czimzett és javitási engedélyt kérelmező folyamodványaikat f. évi juliushó 20-ig nyujtsák be. Nyert engedély folytán szintén aug. hó 30 és 31-én tehetnek javitó vizsgálatot.

Ki kettőnél több elégtelen osztályzatot nyert, osztályismétlésre utasittatik. (1883. XXX. tcz. 11. §.)

Minden tanuló — az intézet eddigi növendéke is — tartozik az iskolai év kezdetén az igazgatónál felvétel és beiratás végett jelentkezni.

A beiratások augusztushó 30 és 31-én és szeptemberhó első napjain olynak.

A felvételnél fizetendő dijak: a) a beiratási dij, mely először belépő tanulónál 2 frtot, régibb növendéknél 50 krt tesz; b) tandij, mely minden tanulónál az egész iskolai évre 18 frtot tesz és egyszerre, vagy két egyenlő részletben, a beiratás alkalmával és februárhó elején fizetendő; c) könyvtári dij 50 kr, mely a beiratásnál fizetendő.

Tandijmentesség, ugy szintén tápintézeti dijleengedés iránti folyamodványok aug. 20-ig a gymnasiumi igazgatósághoz nyujtandók be.

Az 1887. XXII. tcz. 4. 5. §§. értelmében figyelmeztetnek a szülők, hogy azon tanulók, kik életök 12-ik évéig ujra be nem oltattak, vagy 7—12. évökig sikeresen beoltva nem lettek, vagy valóságos himlőt ki nem állottak, mind addig, mig e hiánynak a törvény értelmében eleget nem tettek, csak ideiglenesen vétethetnek fel.